

Sve skupa: (370-380) cca 400 kn

28.6.2010

agrans: 8 - 16

↳ cd, print, scan + photoshop,

Program kolegija

1. UVOD U EUROPSKO PRIVATNO PRAVO
2. PREMA EUROPSKOM UGOVORNOM PRAVU
3. PRAVO ZAŠTITE POTROŠAČA
4. EUROPSKO ODŠTETNO PRAVO
5. EUROPSKO STVARNO PRAVO
6. EUROPSKO OBITELJSKO PRAVO
7. EUROPSKO PRAVO TRŽIŠNOG NATJECANJA
8. PRAVO INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA
9. USKLADIVANJE HRVATSKOG S EUROPSKIM PRIVATNIM PRAVOM

Moduli izvođenja nastave

Dva veoma značajna segmenta procesa harmonizacije privatnog prava: europsko pravo trgovačkih društva i europsko međunarodno privatno pravo neće se izučavati u okviru ovog predmeta iz razloga što se studenti sa ovom materijom do sada nisu uopće susretali, s jedne strane, a s druge, zbog toga što se ti segmenti detaljnije izučavaju na V. godini studija u okviru posebnih izbornih predmeta.

Europsko privatno pravo

- EUROPSKO privatno pravo
- Europsko PRIVATNO pravo

Europsko privatno pravo

- Europsko pravo u užem smislu – pravo EU
 - Primarno
 - Sekundarno
 - Pravo EU = (primarno + sekundarno pravo I. stupu EU) + (primarno pravo II. i III. Stupa)
- Europsko pravo u širem smislu – uniformno pravo država članica koje nije pravo tijela EU.

Europsko privatno pravo

- ☐ Što spada u PRIVATNO pravo?
- ☐ Je li distinkcija između JAVNOG i PRIVATNOG prava jasna?
- ☐ Uobičajena definicija privatnog prava: pravo koje regulira odnose između građana ... za razliku od javnog prava koje regulira odnose između građana i države, ili odnose između državnih institucija ili ⇒ politička definicija : privatno pravo je pravo usmjereno ka području privatnih odnosa lišenih državne intervencije ⇒ privatno pravo je politički neutralno pravo čija je jedina svrha priznati/dati svakoj osobi ono na što ona ima pravo

Europsko privatno pravo

- ☐ Temeljni instituti (načela) privatnog prava:
 - ☐ Apsolutno vlasništvo
 - ☐ Sloboda ugovaranja
 - ☐ Subjektivna odgovornost
- ☐ Danas nije moguće prihvatiti tako liberalan pristup privatnom pravu budući da suvremena privatna prava mnogih država temeljne postavke ograničavaju kada je to potrebno radi zaštite specifičnih privatnih, ali i javnih interesa. Nekad jasno razgraničenje između javnog i privatnog prava gubi danas na svom značenju, a pogotovo u kontekstu europskog privatnog prava, koje je prvenstveno instrumentalno pravo

Struktura privatnog prava

- ☐ Privatno pravo – građansko pravo
- ☐ Podjela privatnog prava s obzirom na status osoba/subjekata
 - ☐ U velikom broju pravnih sustava pravila se razlikuju ovisno o tome da li su subjekti pravnih odnosa obični građani ili trgovci
 - ☐ Građansko pravo koje se dijeli na grane , a koje su se osamostalile u:
 - ☐ Trgovačko pravo; autorsko p., radno p., patentno, pomorsko p
 - ☐ Pravo zaštite potrošača
 - ☐ Status subjekata kao kriterij strukturiranja privatnog prava nema više onaj značaj koji je imao u prvim valovima kodifikacija građanskog prava u Europi

Struktura privatnog prava

- Klasična podjela građanskog (privatnog) prava (obvezno, obiteljsko, stvarno, nasljedno)
- Suvremena struktura privatnog prava – funkcionalna, instrumentalna
- Proces unifikacije privatnog prava zahvaća pravna područja ne više isključivo ovisno o predmetu prava, već ovisno o funkcionalnom aspektu pravnih pravila ⇒ privatno pravo u mnogim državama članicama EU ubrzano se dezintegrira u funkcionalna područja prava ⇒ radno pravo, medicinsko pravo, pravo okoliša, pravo potrošača, itd. Ovim dinamičnim novim granama privatnog prava zajedničko je:
 - prvenstveno su funkcionalne
 - nastaju zbog pragmatičnih a ne dogmatskih razloga
 - u pravilu sadrže mješavinu javnih i privatnih propisa.

Razlozi harmonizacije privatnog prava u EU

- UEZ 1957 ⇒ pravna osnova ekonomske integracije država članica. Osnovni *ratio* integracije ⇒ ustanovljavanje zajedničkog unutrašnjeg tržišta.
 - Zajedničko tržište ostvaruje se kroz 4 gospodarske slobode: slobodu kretanja osoba; slobodu kretanja robe; slobodu pružanja usluga; slobodu kretanja kapitala
⇒ osnovno polazište postojanja zajedničkog tržišta ⇒ usklađivanje ekonomskih politika država članica
 - UEZ definira u načelu javnopravne aspekte Europske zajednice, određuje njen institucionalni okvir, ustanovljavanje zajedničkog ekonomskog tržišta itd.
- Unifikacija privatnog prava u tom momentu nije bila u centru pažnje Zajednice budući da privatno pravo ne definira pristup tržištu već ono regulira ⇒ odnos između subjekata koji na tom tržištu djeluju

Jedinstveno, unutrašnje tržište ↔ različiti sustavi privatnog prava

- Različitost privatnog prava država članica – smetnja funkcioniranja internog tržišta
- Zajedničko, unutrašnje tržište EZ = temeljne gospodarske slobode
- Sloboda kretanja roba (i usluga) pretpostavlja sklapanje prekograničnih ugovora
- Realizirati prekogranične ugovore u uvjetima "jedno tržište mnogo različitih pravnih sustava" otežano je, a što ograničava gospodarske slobode.
- Time postaju upitno funkcioniranje zajedničkog tržišta

EU pravni odnosi – prekogranični odnosi "cross boarder relations"

- Realizacija prekograničnih ugovora upitna: Visoki stupanj pravne nesigurnosti, zbog neuniformnosti rješenja
- Europski paradoks: **jedno tržište bez restrikcija ali na kojem vrijedi 27 različitih sustava ugovornog, odštetnog, stvarnog, trgovačkih prava te 27 sustava parničnih postupaka**
- **Različitost pravnih sustava rezultira pravnom nesigurnošću i nepredvidivošću za sudionike prekograničnih odnosa i to na nekoliko nivoa:**
 - Nadležnosti za rješavanje sporova
 - Mjerodavnog prava za rješavanje spora
 - Učinaka odluke jedne države članice na području druge države članice

Proces usklađivanja - harmonizacije privatnog prava država članica

- S ciljem da se osigura najviši stupanj pravne sigurnosti djelovanja na unutarnjem tržištu EZ ubrzava proces ujednačenja odnosno harmonizacije privatnih prava država članica
- Kada se govori o procesu usklađivanja prava država članica EU koriste se sljedeći termini:
 - Unification
 - Harmonization
 - Approximation
 - Europeanization / Communitarization of private law

- ☐ Sadržaj pojmova "harmonization" i "approximation"
- ☐ Termin *harmonization* koristi se za označavanje zakonodavnih procesa čiji je cilj ukloniti različitosti nacionalnih sustava
- ☐ Approximation kao pojam označava postignuti rezultat procesa harmonizacije, to jest, međusobno približavanje različitih pravnih sustava

Različiti oblici procesa usklađivanja privatnog prava

- I. Zakonodavni proces tijela EU
- II. Praksa Europskog suda
- III. Pravna doktrina

I. Zakonodavna harmonizacija

Ugovor EZ 1957 - proces usklađivanja prava država članica

- *Article 3. For the purposes set out in Article 2, the activities of the Community shall include as provided by this Treaty and in accordance with the timetable set out therein:*
-
- *(h) the approximation of the laws of the Member States to the extent required for the functioning of the common market:*

Usklađivanje (approximation/harmonization) nacionalnih prava u okviru EU

- Originalna verzija Ugovora EZ koristi termin "harmonization" u čl. 99(93) samo u odnosu na indirektan porez – u svim ostalim slučajevima koristi termin "approximation" (Article 3, čl. 94 (ex 100)).
- Approximation – "*bringing together (by Directives) Member States laws ... which in the absence of approximation would **directly effect the establishment and functioning of common market***"
- 1987. – Single European Act odredbom čl 100a (95) uvodi termin "harmonization" kao sinonimom terminu "approximation"

Europeizacija/unifikacija prava

- ✓ Termin europeizacija prava koristi se u širem smislu - označavajući tako sve procese kojima je cilj međusobno približavati prava država članica i to kako proces usklađivanja nacionalnih prava (harmonizacija) tako i proces unificiranja tih prava (europeizacija)
- ✓ Termin europeizacija prava/pozajedničenje prava u užem smislu označava samo onaj zakonodavni proces koji dovodi do potpune unifikacije, odnosno jednoobraznosti prava država članica

- ✓ Jednoobraznost prava država članica EU u pogledu određenih pitanja nije rezultat isključivo procesa europeizacije prava. I prije procesa europeizacije prava, države članice EU svoja su prava nastojala uniformirati ne bi li barem djelomično udovoljile zahtjevima intenzivne međunarodne suradnje

→ to su činile kroz proces univerzalne ili regionalne unifikacije prava.

Međunarodni/prekogranični odnosi i potreba unifikacije prava

- Unifikacija prava - zakonodavni (autonomni) proces s ciljem uniformiranja prava različitih država (... *process with purpose being to make the laws on various subjects identical (uniform) throughout the States (Black's Law Dict.)*)
- Međunarodna unifikacija prava provodi se na nekoliko razina:
 - Univerzalna
 - Regionalna
 - Dvostrana

Proces međunarodne unifikacije nacionalnih prava prethodi procesu europeizacije prava

- Međunarodna unifikacija prava započinje već u XIX st., no u XX. st. intenzivira se i to poglavito u područjima kao što su područja:
 - međunarodne trgovine, međunarodnog pomorstva, intelektualnog vlasništva, međunarodne trgovačke arbitraže itd.
 - Konvencija o međunarodnoj prodaji robe (Beč 1980)

- Na uspješnoj unifikaciji međunarodnog trgovačkog prava počinje se raditi od 50-tih godina XX. st. I to u okvirima brojnih vladinih i ne-vladinih međunarodnih organizacija
 - The United Nations Commission for International Trade Law – UNCITRAL
 - International Institute for the Unification of Private Law – UNIDROIT
 - The World Intellectual Property Organization – WIPO
 - International Chamber of Commerce – ICC

Za i protiv međunarodne unifikacije

- ▶ Regulativa određenih međunarodnih odnosa nije više zamisliva bez međunarodnih konvencija
- ▶ Međutim, proces međunarodne unifikacije prava ima svoje nedostatke, zbog kojih su mnoga nastojanja da se određeni segmenti prava unificiraju propala
- ▶ Zbog čega teško dolazi do međunarodne unifikacije prava?
- Međunarodnim konvencijama nije moguće postići potpunu unifikaciju prava određenog pitanja
 - m.u. obvezuje samo države ugovornice
 - selektivna je

Nedostaci međunarodne unifikacije

- Međunarodna harmonizacija ne vodi računa o pravnoj kulturi pojedinih država
 - Neraskidiva veza između zakonskog propisa, njegovog tumačenja i primjene
- ⇒ Međunarodna unifikacija dovodi do jednoobraznosti zakonskog teksta, ali ne i jednoobraznosti prava
 - Privatno pravo – nacionalno pravo, ključna komponenta nacionalne pravne i političke baštine

- Pravne obitelji/pravna tradicija
- Pravni instituti specifični za pojedine pravne sustave – nacionalne vrijednosti ogledaju se u zakonskim normama
- npr. institut *common law* prava- *trust*
- Romanske pravne sustave karakterizirala je sve do nedavno diskriminacija nezakonite djece (odraz kulture i tradicije)
- Međutim, danas se smatra da utjecaj nacionalne kulture na privatno pravo nije relevantan faktor koji određuje sadržaj tog prava što pogotovo vrijedi za trgovačko pravo (Ole Lando " *commercial law is not folklore* ")

- Jezik prava – no, da li je multilinguističko okruženje kreiranja prava prepreka učinkovitoj unifikaciji
- Kao jedan od faktora koji se ističu kao prepreka učinkovitosti međunarodne unifikacije prava je i sam proces stvaranja međ. konvencija. Međ. konvencije, pogotovo univerzalne, formuliraju se te usvajaju u okviru međunarodnih vladinih ili nevladinih organizacija na čijim plenarnim sjednicama sudjeluje izuzetno veliki broj delegata zbog čega dolazi do kompromisnih rješenja, a koja kasnije države ne žele prihvatiti.

- Zakonodavni, pravosudni te obrazovni institucionalni okvir pojedinih država specifičan je za svaku državu i može biti prepreka učinkovitoj međunarodnoj unifikaciji prava
- Kako se s ovim nedostacima međunarodne unifikacije prava suočila EU?
– Iako slični po svom cilju proces unifikacije i proces europeizacije prava suštinski se razlikuju

Harmonizacija – zakonodavna djelatnost Zajednice

- Cilj usklađivanja prava država članica je, u mjeri u kojoj je to moguće, postići jednoobraznost zakonodavne regulative određenog društveno-ekonomskog odnosa na teritoriju EU. Okolnost da se na području EU primjenjuje identično pravo otklanja svaku inhibiciju trgovine koja je posljedica različitosti nacionalnih pravnih sustava
- Harmonizacija omogućava ostvarivanje ciljeva postavljenih Ugovorom o EZ a posredstvom zajedničkih pravila Zajednice

- «Spillover» učinak harmonizacije (*Side effects of an agreement or a merger between two or several firms which affect competition between them in another relevant market than the one covered by the agreement or the merger in question. Spill-over effects are referred to in Article 2(4) of the Merger Regulation, which concerns the creation of a joint venture that has as its object or effect the coordination of the competitive behaviour of undertakings that remain independent. In that case, the Commission shall appraise this coordination taking also into account whether two or more parent companies retain to a significant extent activities in a market which is downstream or upstream from that of the joint venture or in a neighbouring market closely related to this market.*)

- ⇒
- Doprinos EZ u procesu europeizacije privatnog prava država članica proizlazi iz cilja kojim se EZ rukovodi kao i njenih ovlaštenja: Inicijalni cilj EZ nije bio harmonizacija odnosno unifikacija prava, već integriranje tržišta država članica!
 - Potpuna integracija zajedničkog tržišta može se ostvariti samo učinkovitom realizacijom temeljnih gospodarskih sloboda.
 - Pojedine odredbe UEZ ovlašćuju EZ da implementira zakonodavstvo čija je svrha ukloniti prepreke tržištu koje nameću nacionalna prava.
 - Temeljne slobode nadopunjene su uniformnim pravom (primarnim) protiv restrikcija tržišnog natjecanja (čl. 81. i 82. UEZ) čiji je cilj spriječiti privatne aktere na tržištu da stvaraju nacionalne prepreke privatnim sporazumima. I ovdje pojedine odredbe UEZ ovlašćuju Zajednicu da usvoji provedbeno zakonodavstvo.

⇒ Article 81 (ex Article 85)

- 1./ The following shall be prohibited as incompatible with the common market: all agreements between undertakings, decisions by associations of undertakings and concerted practices which may affect trade between Member States and which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition within the common market, and in particular those which:
- (a) directly or indirectly fix purchase or selling prices or any other trading conditions;
 - (b) limit or control production, markets, technical development, or investment;
 - (c) share markets or sources of supply;
 - (d) apply dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;
 - (e) make the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.
- 2./ Any agreements or decisions prohibited pursuant to this Article shall be automatically void.
- 3./ The provisions of paragraph 1 may, however, be declared inapplicable in the case of:
- any agreement or category of agreements between undertakings;
 - any decision or category of decisions by associations of undertakings;
 - any concerted practice or category of concerted practices,
- which contributes to improving the production or distribution of goods or to promoting technical or economic progress, while allowing consumers a fair share of the resulting benefit, and which does not:

- ⇒
- (a) impose on the undertakings concerned restrictions which are not indispensable to the attainment of these objectives;
 - (b) afford such undertakings the possibility of eliminating competition in respect of a substantial part of the products in question.

Article 82 (ex Article 86)

Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the common market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the common market insofar as it may affect trade between Member States.

Such abuse may, in particular, consist in:

- (a) directly or indirectly imposing unfair purchase or selling prices or other unfair trading conditions;
- (b) limiting production, markets or technical development to the prejudice of consumers;
- (c) applying dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;
- (d) making the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.

Zakonodavna djelatnost Zajednice – pravna osnova - čl. 94. UEZ

⇒ Originalni tekst UEZ ovlastio je Zajednicu na usklađivanje privatnog prava država članica, ali je to ovlaštenje ograničeno (čl. 3).

⇒ Odredba čl. 94. (bivši čl. 100.) ovlašćuje Vijeće na usklađivanje privatnog prava kada ono izravno utječe na ustanovljavanje i funkcioniranje zajedničkog tržišta

⇒

✓ Čl. 94.

The Council shall, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the European Parliament and the Economic and Social Committee, issue directives for the approximation of such laws, regulations or administrative provisions of the Member States as directly affect the establishment or functioning of the common market.

⇒

✓ Usklađivanje prava posredstvom direktiva ne rezultira jednoobraznošću nacionalnog prava država članica - zašto?

✓ Direktive

✓ Obvezujuće samo u pogledu rezultata koji se želi postići

✓ Nemaju izravnu primjenu

✓ Potrebna je provedbena procedura

✓ Pravo je usklađeno po principu "minimalne usklađenosti"

EU i proces međunarodne unifikacije

✓ Svjesni ograničenih zakonodavnih ovlaštenja Zajednice u pogledu usklađivanja prava država članica (čl. 94.), tvorci UEZ, predvidjeli su samim Ugovorom mogućnost da države članice u određenim područjima privatnog prava s ciljem unifikacije pojedinih segmenata nacionalnih prava sklapaju međunarodne konvencije (čl. 220. UEZ).

• Article 293 (ex Article 220)

- Member States shall, so far as is necessary, enter into negotiations with each other with a view to securing for the benefit of their nationals:
- -the protection of persons and the enjoyment and protection of rights under the same conditions as those accorded by each State to its own nationals;
- -the abolition of double taxation within the Community;
- -the mutual recognition of companies or firms within the meaning of the second paragraph of Article 48, the retention of legal personality in the event of transfer of their seat from one country to another, and the possibility of mergers between companies or firms governed by the laws of different countries;
- -the simplification of formalities governing the reciprocal recognition and enforcement of judgments of courts or tribunals and of arbitration awards.

Čl. 293.(bivši čl. 220) UEZ

Da bi osigurale probitak svojih državljana, države članice će, kada je to potrebno, međusobno pregovarati o:

- ☐ zaštiti osoba i zaštiti korištenja prava pod istim uvjetima kao onima koji se u svakoj državi priznaju vlastitim državljanima;
- ☐ ukidanju dvostrukog oporezivanja u okviru Zajednice;
- ☐ uzajamnom priznanju trgovačkih društava i firmi u smislu drugog stavka čl. 48., zadržavanju pravne osobnosti u slučaju prijenosa sjedišta iz jedne u drugu državu, i mogućnosti spajanja između trgovačkih poduzeća ili firmi koje su podvrgnute pravima različitih država članica;
- ☐ pojednostavljenju formalnosti u pogledu uzajamnog priznavanja i ovrhe sudskih presuda te arbitražnih odluka.

Čl. 220. UEZ

- Konvencija o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim stvarima, Bruxelles 1968
- Konvencija o pravu mjerodavnom za ugovore, Rim 1980.

Čl. 94. UEZ prepreka harmonizacije privatnog prava

- ☐ Iako ključam za harmonizaciju privatnog prava, čl. 94. UEZ predstavljao je prepreku usklađivanju prava država članica
 - ☐ odluku o usvajanju mjere koja se donosila na temelju čl. 94. UEZ, Vijeće mora usvojiti jednoglasno
- ☐ Posljedično se tome, kasnijim izmjenama i dopunama UEZ (*Single European Act, Treaty of Maastricht, Treaty of Amsterdam*), nedostatak odredbe čl. 94., pokušao ublažiti uvođenjem posebnih odredbi koje Zajednicu ovlašćuju na harmonizaciju privatnog prava država članica
- ☐ Te se dopunske zakonodavne ovlasti Zajednici priznaju opet selektivno, to jest, samo za područja od posebne važnosti za EU, odnosno ustanovljavanje jedinstvenog tržišta.

SEA – nova osnova za zakonodavnu djelatnost zajednice (čl. 95. UEZ)

- ♦ SEA – mijenja tekst UEZ s ciljem učinkovitije unifikacije privatnog prava.
- ♦ Proširuje zakonodavna ovlaštenja Vijeća tako što se, pored već postojećeg mehanizma usklađivanja prava ustanovljenog odredbom čl. 94. (bivši čl. 100.), uvodi novi liberalniji.
- ♦ Mijenjajući originalni tekst UEZ u djelu koji se odnosi na unutrašnje tržište, SEA odredbom čl. 18. unosi u UEZ novu odredbu čl. 100.a (sada čl. 95. UEZ), čija se primjena isključuje u području slobodnog kretanja osoba, prava i obveza zaposlenih osoba, te fiskalnih pitanja.

⇒

⇒ Odredba čl. 18. SEA pretočena u odredbu čl 95.
(bivši čl. 100.a) UEZ glasi:

„ Odstupanjem od čl. 94. i osim u slučajevima kada je ovim Ugovorom drugačije utvrđeno, Vijeće, u skladu s postupkom iz čl. 251. i nakon konzultacija s Gospodarskim i socijalnim odborom, usvaja mjere za ujednačavanje odredbi utvrđenih zakonom, propisom ili upravnim postupkom država-članica, čiji je predmet uspostava i funkcioniranje unutrašnjeg tržišta».

• **Article 95 (ex Article 100a)**

- 1./ By way of derogation from Article 94 and save where otherwise provided in this Treaty, the following provisions shall apply for the achievement of the objectives set out in Article 14.
- The Council shall, acting in accordance with the procedure referred to in Article 251 and after consulting the Economic and Social Committee, adopt the measures for the approximation of the provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States which have as their object the establishment and functioning of the internal market.

⇒

□ Upravo zbog toga što odredba čl. 95. daje Zajednici tako široka ovlaštenja u pogledu usklađivanja privatnog prava, ova se ovlaštenja s druge strane ograničavaju *ratione materiae*.

□ Iz njenog se polja primjene izričito isključuje regulativa u pogledu slobodnog kretanja osoba, prava i obveza zaposlenih osoba, te fiskalnih pitanja (čl. 95.a (1.) UEZ).

⇒

Article 95 (ex Article 100a)

- 2./ Paragraph 1 shall not apply to fiscal provisions, to those relating to the free movement of persons nor to those relating to the rights and interests of employed persons.

"Sector specific" harmonizacija

- ☐ Čl. 95. daje ovlaštenje Zajednici da harmonizira pravo relevantno za stvaranje jedinstvenog tržišta
- ☐ Harmonizacija se provodi selektivno, u područjima u kojima je radi zaštite posebnih javnih, ili, pak, privatnih interesa, potrebno ustanoviti posebnu zaštitnu regulativu
 - Zaštita potrošača, industrijsko/intelektualno vlasništvo, trgovačka društva, financijske usluge, zaštita radnika, elektroničke trgovine itd.
- ☐ Upravo se stoga harmonizirano pravo naziva još i *sector-specific law* / "*patchwork*"

Što je zajedničko čl. 94. i 95. kao pravnim osnovama zakonodavne djelatnosti Zajednice?

- ☐ Određuju zakonodavnu proceduru u okviru koje se usvajaju mjere harmonizacije
 - ☐ Odredbama se utvrđuje pravo inicijative, koja u mnogim slučajevima pripada Komisiji,
 - ☐ da li je za odluku potrebna većina ili odluka mora biti jednoglasna
 - ☐ Uloga Europskog parlamenta – pravo konzultacija, kooperacije ili suodlučivanja

Usporedba čl. 94. i 95. UEZ

Pravna osnova harmonizacije	Čl. 94.	Čl. 95.
Odluka se donosi	Jednoglasno	Većinom glasova
Vrsta mjere	Direktive	"... mjere..." direktive, uredbe
Predmet harmonizacije	Pravo koje je u izravnoj vezi sa zajedničkim tržištem	Pravo koje je u izravnoj vezi sa zajednič. tržištem + Pravo koje to ima kao svoj krajnji cilj

⇒

- ☐ Definiraju vrstu mjera koje Zajednica može usvojiti s ciljem harmonizacije prava
 - ☐ U formi kojeg akta mjeru treba usvojiti
 - ☐ Čl. 249. UEZ – uredba, direktiva, [odluka, preporuka, mišljenje]

- **Article 249 (ex Article 189)**
- In order to carry out their task and in accordance with the provisions of this Treaty, the European Parliament acting jointly with the Council, the Council and the Commission shall make **regulations** and issue **directives**, take **decisions**, make **recommendations** or deliver **opinions**.
- A regulation shall have general application. It shall be binding in its entirety and directly applicable in all Member States.
- A directive shall be binding, as to the result to be achieved, upon each Member State to which it is addressed, but shall leave to the national authorities the choice of form and methods.
- A decision shall be binding in its entirety upon those to whom it is addressed.
- Recommendations and opinions shall have no binding force.

Zloupotreba čl. 95.

- Određenje da li se radi o mjeri koja ima za cilj ustanovljavanje i funkcioniranje zajedničkog tržišta nije uvijek jednostavno.
- Odluka Europskog suda pravde u slučaju *Germany v. Parliament*, (C-376/98, [2000] E.C.R. I-8419.) u kojoj se Europski sud pravde na zahtjev Njemačke za poništenje Smjernice 98/43/EC o reklamiranju i sponzoriranju duhanskih proizvoda, izjasnio o čl. 95. UEZ kao pravnoj osnovi usklađivanja nacionalnih prava.
- Europski sud pravde izražava stav da odredba čl. 95. ne predstavlja opću pravnu osnovu za usklađivanje prava, odnosno reguliranja unutrašnjeg tržišta, već pravnu osnovu samo za specifične situacije, za usvajanje mjera koje suštinski imaju za cilj poboljšanje uvjeta za ustanovljavanje i funkcioniranje unutrašnjeg tržišta.

Harmonizacija koja dovodi do prave "europeizacije" privatnog prava

- ☐ Do prave unifikacije nacionalnih privatnih prava (odnosno segmenata privatnog prava) dolazi kada Vijeće harmonizaciju provodi usvajanjem uredbi!
- ☐ Kada je Vijeće radi usklađivanja prava država članica usvojilo uredbu tada se može govoriti o jednoobraznom pravu, odnosno europskom pravu, u tom slučaju odredbe uredbe predstavljaju "europsko pravo"
- ☐ S druge strane, ukoliko se kao mjerom usklađivanja prava Vijeće koristi direktivom, ne možemo govoriti o unificiranom, već samo o usklađenom pravu, gdje je za sve države postavljen identičan zajednički pravni okvir nekog odnosa (minimalna harmonizacija)

Amsterdamski ugovor – daljnji impuls europeizaciji privatnog prava

- Ustanovljavanje zajedničkog tržišta pretpostavlja nepostojanje pravnih prepreka koje mogu opterećivati sudsku suradnju, a indirektno opterećivati i slobodu kretanja osoba (Različito supstancijalno, ali i različito procesno pravo država članica)
- Amsterdamski ugovor ovlašćuje EZ na usvajanje mjera sa svrhom postepenog ustanovljavanja područja slobode, sigurnosti i pravosuđa - **the area of freedom, security and justice** – odnosno **Europskog pravosudnog područja** (čl. 61 – 69. UEZ).
- Europsko pravosudno područje procesni je aspekt fenomena europeizacije.
- Zajednica tako postaje nadležna usvajati mjere koje olakšavaju sudsku suradnju u građanskim i trgovačkim stvarima

- ✗ Amsterdamski ugovor (1997.) materiju pravosudne suradnje u građanskim stvarima premješta iz III. u I. stup Europske unije, i time podvodi pod unutarnje zakonodavne ovlasti Zajednice.
- ✗ U UEZ uvodi se nova glava IV. pod nazivom "Vize, azil, useljenička i ostale politike vezane za slobodno kretanje osoba" (čl. 61. –69.)
- ✗ POZAJEDNIČENJE međunarodnog građanskog procesnog i materijalnog prava
 - ✗ Amsterdamski ugovor ovlašćuje Zajednicu na usvajanje zakonodavnih mjera čija je primarna svrha "... postepeno ustanovljavanje područja slobode, sigurnosti i pravosuđa..." (čl. 61.), odnosno Europskog pravosudnog područja.

Europeizacija međunarodnog privatnog prava - čl. 65. UEZ

Mjere koje se donose u skladu s člankom 67. na području pravosudne suradnje u građanskim predmetima s prekograničnim implikacijama, u opsegu u kojem su potrebne za pravilno funkcioniranje unutrašnjeg tržišta, uključuju:

- (a) poboljšanje i pojednostavljenje:
- sustava za prekogranično dostavljanje sudskih i izvansudskih isprava;*
 - suradnje pri izvođenju dokaza; priznanje i izvrhu odluka u građanskim i trgovačkim predmetima, uključujući i odluke u izvansudskim predmetima;*

b) *promoviranje sukladnosti pravila međunarodnog privatnog prava i postupaka koja se primjenjuju u državama članicama*

(c) *uklanjanje prepreka za ispravno funkcioniranje građanskog postupka, ako je to potrebno i promoviranjem sukladnosti pravila građanskog postupka koja se primjenjuju u državama članicama.*

- Article 65 (ex Article 73m)
- Measures in the field of judicial cooperation in civil matters having cross-border implications, to be taken in accordance with Article 67 and insofar as necessary for the proper functioning of the internal market, shall include:
 - (a) improving and simplifying:
 - -the system for cross-border service of judicial and extrajudicial documents;
 - -cooperation in the taking of evidence;
 - -the recognition and enforcement of decisions in civil and commercial cases, including
 - decisions in extrajudicial cases;
 - (b) promoting the compatibility of the rules applicable in the Member States concerning the conflict of laws and of jurisdiction;
 - (c) eliminating obstacles to the good functioning of civil proceedings, if necessary by promoting the compatibility of the rules on civil procedure applicable in the Member States.

Europeizacija prava s osnova čl. 65. UEZ

- Uredba No. 44/2001 (od 22.12.2000) o nadležnosti i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim stvarima (stupila na snagu 1.3.2002. – Uredba Brisel I.
- Uredba No. 1347/2000 od 29.5. 2000. o nadležnosti i priznanju i izvršenju presuda u bračnim sporovima i sporovima o roditeljskoj odgovornosti spram djece (nije stupila na snagu) – Uredba Brisel II.
- Uredba 1346/2000 o stečajnom postupku
- Uredba 1348/2000 o dostavljanju sudskih akata u građanskim i trgovačkim stvarima itd.

Ostale odredbe UEZ relevantne za zakonodavnu aktivnost Zajednice

- Odredba čl. 153. UEZ – ključna za zaštitu potrošača – no radi se više o deklaratornoj odredbi kojom se ustanovljava politika zajednice, te se stoga djelatnost Zajednice u tom području temelji na odredbi čl. 95.
- Odredba čl. 308. UEZ – sekundarna u odnosu na ostale pravne osnove zakonodavne djelatnosti Zajednice – predviđa korisnu osnovu za zakonodavnu djelatnost zajednice u pogledu donošenja provedenih propisa posebnih instituta kao što su to: *European trademark* i *European economic interest grouping*, a koji su nastali izvan postojećih instituta nacionalnog prava.

- **Article 153 (ex Article 129a)**
- 1./ In order to promote the **interests of consumers** and to ensure a **high level of consumer protection**, the Community shall contribute to protecting the **health, safety and economic interests** of consumers, as well as to promoting their **right to information, education** and to **organise** themselves in order to safeguard their interests.
- 2./ Consumer protection requirements shall be taken into account in defining and implementing other Community policies and activities.
- 3./ **The Community shall contribute to the attainment of the objectives referred to in paragraph 1 through:⇒**

- a) measures adopted pursuant to **Article 95** in the context of the completion of the internal market;
- b) measures which support, **supplement and monitor** the policy pursued by the Member States.
- 4./ The **Council**, acting in accordance with the procedure referred to in Article 251 and after consulting the Economic and Social Committee, shall adopt the measures referred to in paragraph 3(b).
- 5./ Measures adopted pursuant to paragraph 4 shall not prevent any Member State from **maintaining or introducing more stringent protective measures**. Such measures must be compatible with this Treaty. The Commission shall be notified of them.

- Article 308 (ex Article 235)
- If action by the Community should prove necessary to attain, in the course of the operation of the common market, one of the objectives of the Community and this Treaty has not provided the necessary powers, the Council shall, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the European Parliament, take the appropriate measures.

Kako u europskom pravu prepoznati norme privatnog prava?

- ✧ Europsko privatno pravo u užem smislu = pravila europskog prava koja su u svim državama članicama obvezatna, bez obzira je li formalni izvor tih pravila primarno ili sekundarno europsko pravo
- ✧ Privatnopravni karakter nemaju u pravilu norme primarnog prava, dok su norme europskog privatnog prava sadržane najčešće u sekundarnom europskom pravu
- ✧ Ne treba zaboraviti da razrađene norme privatnog prava nalazimo i u odlukama Europskog suda pravde.

Specifičnosti europskog privatnog prava

- Selektivno pravo (*sector-specific*)
 - s obzirom na samo pojedine grane privatnog prava
 - ali te grane nisu pokrivene u potpunosti
 - Već samo nekih njegovih instituta, i
 - To opet ne cijelih nego samo pojedinih segmenata
- Selektivnost – nesistematičnost procesa harmonizacije posljedica je:
 - Ograničenih zakonodavnih ovlaštenja Zajednice (samo za pravo koje izravno djeluje na funkcioniranje zajedničkog tržišta, odnosno pravo koje ima za cilj uspostavu i funkcioniranje zajedničkog tržišta), odnosno s tim u vezi
 - Proces harmonizacije rukovodio se primarno ciljevima i politikama EZ, koji su prvenstveno gospodarski

- Grane privatnog prava u okviru kojih su formulirane norme europskog privatnog prava:
 - Proces harmonizacije nije zahvatio sve grane privatnog prava s istim intenzitetom:
 - Obvezno pravo (ugovorno, izvanugovorno); pravo intelektualnog vlasništva, trgovačko pravo, stvarno pravo; obiteljsko; pravo tržišnog natjecanja; međunarodno privatno pravo itd.
 - Funkcionalna harmonizacija

Postupak donošenja zakonodavnih mjera

- Podijeljena zakonodavna nadležnost Zajednice i država članica
 - Konkurentna
 - Isključiva zakonodavna nadležnost Zajednice
- Odnos između pojedinih institucija Zajednice
 - Savjetodavni postupak
 - Postupak suodlučivanja
 - Postupak koordinacije

Razgraničenje vanjskih ovlasti između EU i država članica

- Isključiva nadležnost Zajednice
- Konkurentna zakonodavna nadležnost Zajednice i država članica
- Odnos unutarnjih i vanjskih ovlasti Zajednice
- Izričite vanjske ovlasti Zajednice
- Posredne vanjske ovlasti Zajednice - *doctrine of implied powers*

Značenje "europeizacije privatnog prava"

⇒ U najširem značenju, proces europeizacije prava izravno i neizravno djeluje na nacionalno pravo država članica, u pozitivnom smislu (usklađivanje prava, integracija) ali i negativnom (kontraverznost i složenost)

⇒ The «Spill-over» učinak harmonizacije – slučaj *Ingmar*

Ingmar case C-381/98

- Articles 17 and 18 of Council Directive 86/653/EEC of 18 December 1986 on the coordination of the laws of the Member States relating to self-employed commercial agents, which guarantee certain rights to commercial agents after termination of agency contracts, must be applied where the commercial agent carried on his activity in a Member State although the principal is established in a non-member country and a clause of the contract stipulates that the contract is to be governed by the law of that country.

Metode harmonizacije privatnog prava

- ☐ Metode:
 - ☐ Metoda "top down"
 - ☐ Metoda "bottom up"
- ☐ Metoda "top down" - harmonizacija dolazi sa vrha budući da je rezultat rada zakonodavnog tijela; ova metoda obuhvaća obvezujuću zakonodavnu harmonizaciju koju u najvećoj mjeri sprovodi Zajednica. Ove mjere obvezuju sudove i privatnopravne subjekte.
- ☐ Metoda "bottom up" - obuhvaća aktivnosti različitih tijela (koja nemaju izravne zakonodavne ovlasti), kao što su to npr. udruženja akademika ili, pak, pravnika praktičara. Rezultati nisu obvezujući, dakle, njihova primjena ovisi o volji stranaka, odnosno suda da ih primjeni.
 - ⇒ Koju metodu izabrati? – Koji opseg uniformnosti je potreban? Što je potrebno u području privatnog prava?

II. Sudska praksa kao instrument harmonizacije privatnog prava

- ☐ Do usklađivanja prava dolazi se ne samo u okviru zakonodavnog postupka harmonizacije, već i razvojem sudske prakse
- ☐ Usklađivanje prava kroz praksu Europskog suda pravde
 - ☐ Također nesustavno
 - ☐ S tendencijom usklađivanja prava, a ne njegovog unificiranja

Uloga Europskog suda pravde

- tumačenje primarnog i sekundarnog prava Zajednice
 - do sada je ESP tumačio odredbe primarnog prava, a u okviru sekundarnog naglasak je na odredbama uredbi kao odredbama koje su jednoobrazne i potpuno obvezujuće na cijelom području EU
 - Cilj – osigurati jednoobraznu primjenu odnosnih pravila na području EU
 - U pogledu tumačenja odredbi direktiva ESP svojim tumačenjem dovodi do jednoobraznosti samo u pogledu pojmova i principa direktiva – Sud ne može osigurati jednoobraznost u tumačenju provedbenih nacionalnih odredbi budući da njihovo tumačenje nije u nadležnosti Suda već u nadležnosti država članica (ovo posljednje podvrgava se zahtjevu sukladnog tumačenja direktive)

Europski sud pravde i doktrina izravnog učinka

- Temeljno pravo pristupa sudu (access to justice) čl. 6 EKLJP
- Europski sud pravde razvio je doktrinu izravnog učinka
- Doktrina učinkovite sudske zaštite razvijena s ciljem postizanja visokog stupnja jednoobrazne primjene europskog prava u svim državama članicama
 - Pravna sredstva koja su na raspolaganju pojedincima koji moraju prisilno provesti svoja prava koja im priznaje pravo Zajednice
 - Priznanje specifičnih pravnih lijekova obeštećenja, povrata u prijašnje stanje te privremenih mjera, povrh općeg pravnog lijeka poništenja nacionalnih mjera

Harmonizirajući učinak prakse ESP u području pravnih lijekova

- × Tumačenje odredbi UEZ u svjetlu općih principa prava Zajednice
- × **Zahtjev učinkovite sudske zaštite** (*effective judicial protection*) – princip prava Zajednice koji je ESP postepeno razvio nalaže da države članice u okviru svojih pravnih sustava moraju razviti pravne lijekove (*judicial remedies*) kojima će osigurati pojedincima učinkovitu zaštitu njihovih prava koje proizlaze iz prava Zajednice.
- × Posljedično tome, nacionalni sudovi moraju odbiti primjenu odredbi nacionalnog prava, bez obzira na njenu važnost, ukoliko bi te odredbe ugrozile pravnu zaštitu pojedinčevih prava.

Factortame slučaj C-213/89 [1990] ECR I-2433

- ESP – nacionalni sudovi moraju ne primijeniti odredbu nacionalnog prava ako je ta odredba jedina prepreka odobravanju privremene mjere koja tvrdi da nacionalna mjera, u konkretnom slučaju odluka engleskog Parlamenta, prijeti pravu koje za subjekta nastaje na temelju prava Zajednice.
- Radilo se o starom *common law* pravilu prema kojemu se privremena mjera ne može izdati protiv Kraljevstva a u vezi s pretpostavkom da je odluka Parlamenta u skladu s pravom Zajednice sve dok se odluka o sukladnosti ne donese.

Zuckerfabrik spojeni slučajevi C-143/88 i C-92/89, [1991] ECR I-415

- ESP ide korak dalje od svoje odluke u *Factortame* – proširuje svoje odluku i na slučajeve u kojima je postupak pokrenut protiv nacionalne mjere kojom se određuje provedba uredbe a s obrazloženjem da je uredba nevaljana jer se protivi osnovnim principima prava Zajednice.
- Sud je odlučio da: zaštita putem privremene mjere koju pravo zajednice osigurava pojedincima mora biti ista bez obzira da li se osporava valjanost nacionalnog prava zbog sukladnosti s pravom Zajednice ili valjanost sekundarnog prava Zajednice
- Utvrdivši da se uvjeti za izdavanje privremene mjere u državama članicama razlikuju, ESP, a s ciljem osiguranja uniformne primjene prava Zajednice, određuje supstancijalne uvjete za izdavanje privremenih mjera koji se moraju jednako primjenjivati u svim državama članicama odnosno od strane nacionalnih sudova

Harmonizacija prava kroz odluke ESP

⇒ Odštetno pravo

- ⇒ odluka *Francovich*
- ⇒ odluka *Brasserie*
- ⇒ odluka *Hedley Lomas*

⇒ Ugovorno pravo

- ⇒ ESP usklađuje nacionalna prava samo kroz tumačenje direktiva (čl. 215 UEZ)

III. Bottom up metoda usklađivanja privatnog prava - *soft law*

- Budući da različitosti privatnog prava država članica otežavaju funkcioniranje unutrašnjeg tržišta, pokrenute su brojne aktivnosti i osnovane su brojne ekspertne grupe s ciljem da one svojim radom te razlike minimaliziraju
 - Commission on European Contract law (Lando Commission); European Group on Tort Law, Commission on European Family Law, Trento Group on the Common Core of European Private Law
 - Prema "European Civil Code" – nemoguća misija?
 - Privatno pravo - složeno i opsežno pravno područje
 - Različite tehnike i pravne tradicije
 - UEZ ne daje Zajednici ovlaštenja za kodifikaciju privatnog prava
- zakonodavna nadležnost uvjetovana je činjenicom da li je određena mjera nužno potrebna za funkcioniranje i finaliziranje unutrašnjeg tržišta kao jedinstvenog tržišta

Soft Law i njegova uloga u procesu europeizacije privatnog prava

- Pojmom "soft law" označava se kategorija akata koji iako ne obvezuju mogu pod određenim okolnostima proizvoditi pravne učinke. Određena mjera se smatra *soft law-om* ukoliko se primjenjuje ili se može primjenjivati od strane suda da bi se na temelju nje stvorile obveze između stranaka.
- Slučaj *Steinhauser protiv City of Biarritz* C-197/84 – Europski sud pravde koristio se terminom *soft law* tumačeći obveze Zajednice
- Slučaj *Grimaldi(Salvatore) protiv Fonds des Maladies Professionnelles*, C- 322/88

⇒

- Primjer *soft law* instrumenta:
 - Principles of European Contract Law
 - Common Frame of Reference
 - Principles of Tort Law

Odnos europskog prava i prava država članica

- Europsko pravo – nadnacionalno pravo
- Prednost europskog prava u odnosu na pravo država članica
 - Načelo prvenstva prava Zajednice
 - Načelo samostalnosti prava Zajednice

Primjena europskog prava pred sudom države članice

- Načelo prvenstva prava Zajednice
- ESP isključivo je ovlašten tumačiti europsko pravo i odlučivati o valjanosti akata EU
 - Doktrina *acte clair* (Clift)
- Predmjera o valjanosti europskih akata
- O pravu države članice i njegovom odnosu prema europskom pravu – odlučuju nacionalni sudovi

Načela europskog prava

- Načelo ograničenih ovlasti Zajednice
- Zajednica djeluje samo u granicama pojedinačnih ovlasti koje su joj dodijeljene Ugovorom i u okviru ciljeva postavljenih Ugovorom. Pravni akti doneseni suprotno ovom načelu nemaju pravne učinke.
- Ovlaсти prenesene iz kompetencije država članica:
 1. isključive ovlasti
 2. paralelna (konkurirajuća) nadležnost

NAČ EU. PRAVA U KONTEKSTU
1. Traume (neposredne) primjene
Prvenstva
1. Trauma u okviru
Odgovornosti za sudu

supsidijarnost
proporcionalnost
zabrane diskriminacije
samostalnost prava
Zajednice
Jedinstvenog tržišta
i primjene

- ⇒ Article 5 (ex Article 3b)
- *The Community shall act within the limits of the powers conferred upon it by this Treaty and of the objectives assigned to it therein.*
- Article 7 (ex Article 4)
- 1./ The tasks entrusted to the Community shall be carried out by the following institutions:
 - -a EUROPEAN PARLIAMENT,
 - -a COUNCIL,
 - -a COMMISSION,
 - -a COURT OF JUSTICE,
 - -a COURT OF AUDITORS.
- *Each institution shall act within the limits of the powers conferred upon it by this Treaty.*

Načelo supsidijarnosti

- U područjima izvan isključive nadležnosti Zajednica donosi mjere samo iznimno, ako se na razini država članica ne mogu zadovoljavajuće ostvariti ciljevi predloženog djelovanja i ako se učinci predloženog djelovanja mogu bolje ostvariti na razini djelovanja Zajednice.
- To znači da se predmnijeva nadležnost država članica – one imaju prednost kad njihova nadležnost konkurira s nadležnošću Zajednice

⇒

- **Article 5 (ex Article 3b)**
- The Community shall act within the limits of the powers conferred upon it by this Treaty and of the objectives assigned to it therein.
- In areas which do not fall within its exclusive competence, the Community shall take action, in accordance with the principle of subsidiarity, only if and insofar as the objectives of the proposed action cannot be sufficiently achieved by the Member States and can therefore, by reason of the scale or effects of the proposed action, be better achieved by the Community.

Načelo proporcionalnosti

- *Mjere (legislativne i egzekutivne) koje donosi Zajednica moraju odgovarati cilju koji se njima postiže, po intenzitetu, sadržaju, opsegu, načinu donošenja i ostvarivanja ne smiju prelaziti okvire potrebne za ostvarenje tog cilja* (ograničava djelatnost Zajednice na nužno prema kriteriju cilja).
- Osnova za: a) preispitivanje mjera Zajednice;
- b) preispitivanje mjera država članica koji se odnose na ostvarivanje mjera Zajednice i kojima se utječe na njihovo ostvarivanje
- Art. 5/3: Any action by the Community shall not go beyond what is necessary to achieve the objectives of this Treaty.

Načelo zabrane diskriminacije

- *Zabranjena je svaka diskriminacija na temelju državljanstva u primjeni odredbi Ugovora*: u svakoj državi se prema državljanima svih država članica mora postupati kao prema domaćim državljanima (neposredno pravo na zaštitu u slučaju povrede).

⇒

- **Article 12 (ex Article 6)**
- Within the scope of application of this Treaty, and without prejudice to any special provisions contained therein, any discrimination on grounds of nationality shall be prohibited.
- The Council, acting in accordance with the procedure referred to in Article 251, may adopt rules designed to prohibit such discrimination.

Načelo samostalnosti prava Zajednice

- **Pravni poredak Zajednice samostalan je i odvojen od pravnih poredaka država članica** (pravni poredak *sui generis*).
- Osnovni cilj ovog pravnog poretka je ustanovljavanje pravnog okvira za funkcioniranje zajedničkog tržišta

Načela europskog prava u kontekstu primjene europskog privatnog prava

- Načelo jedinstvenog važenja i primjene prava Zajednice
- Načelo izravne primjene prava Zajednice
- Načelo prvenstva prava Zajednice
- Načelo izravnih učinaka
- Načelo odgovornosti države članice za štetu

Načelo jedinstvenog važenja i primjene prava Zajednice

- **Da bi pravo Zajednice moglo funkcionirati mora važiti na cijelom području i primjenjivati se na isti način, neovisno u čijoj je nadležnosti njegova primjena.** To je pretpostavka funkcioniranja jedinstvenog tržišta
- Tako se uspostavlja **jedinstveni pravni prostor**.
- **Primjena načela se osigurava:** istodobna i usklađena implementacija prava Zajednice u nacionalne poretke; primjena prava Zajednice na isti način u svim državama; interpretacija nacionalnog prava sukladno pravu Zajednice; otklanjanje prepreka praktičnoj primjeni prava Zajednice koje potječu iz pravila nacionalnog prava. ⇒

⇒

• Uloga Suda u ostvarenju načela:

1. Postupak protiv države članice koja ne ispunjava obveze iz Ugovora (ne implementira pravo Zajednice ili ga pogrešno implementira; ne osigurava pretpostavke u nacionalnom pravu za jedinstveno važenje prava Zajednice)
2. Postupak povodom zahtjeva za davanje prethodnog mišljenja (tumačenje prava Zajednice) osigurava jedinstvenu primjenu prava.

Načelo izravne (neposredne) primjene prava Zajednice

- *Pravo Zajednice vrijedi u nacionalnim pravnim porecima bez implementiranja u nacionalno zakonodavstvo.* Norme prava Zajednice izravno proizvode prava i obveze za adresate.
- Ne vrijedi za svo pravo Zajednice već samo za ono najznačajnije za funkcioniranje zajedničkog tržišta.
- Akti koji imaju izravnu primjenu: Ugovori, Ugovori o pristupanju EU, uredbe, odluke donijete na temelju Ugovora.

Načelo prvenstva prava Zajednice

- *Pravo Zajednice ima prednost u primjeni pred nacionalnim pravom ako neka odredba koja se izravno primjenjuje kolidira s odredbom nacionalnog prava.*
- Vrijedi bez obzira na rang nacionalne norme i na vrijeme kada je donesena. Povreda ovog načela rađa odgovornost države za štetu.
- Proizlazi iz činjenice da je pravo Zajednice posebni pravni poredak. Utvrđeno je u presudama ECJ.

Načelo izravnih učinaka

- *Na temelju primarnih ili sekundarnih izvora prava Zajednice države ili pojedinci izravno stječu subjektivna prava i obveze ostvarive pred nacionalnim sudovima.* (razvijeno u praksi ECJ)
- **Razlikovanje od izravne primjene:** izravna primjena je u pravilu preduvjet izravnih učinaka, ali sama po sebi nije dovoljna.
- **Potrebne pretpostavke:**
 1. odredba mora biti jasna, potpuna i određena;
 2. odredba mora sadržavati obvezu države ili druge fizičke ili pravne osobe na činjenje ili propuštanje;
 3. primjena odredbe ne smije biti uvjetovana donošenjem posebnog pravnog akta ili druge mjere države članice. ⇒

⇒

1. **Vertikalni izravni učinak:** fizičke i pravne osobe imaju na temelju prava Zajednice subjektivna prava prema državi članici.
 2. **Horizontalni izravni učinak:** u uzajamnim privatnim odnosima pravnih i fizičkih osoba.
- **Neimplementirane direktive:** direktive nemaju izravnu primjenu – problem ako država ne implementira ili pogrešno implementira direktivu ECJ rješava doktrinom izravnog *vertikalnog* (ne i horizontalnog jer bi to stvorilo obveze za pravne ili fizičke osobe) učinka, pod uvjetom da su ispunjene pretpostavke za izravne učinke. Ako nisu ispunjene pretpostavke za izravni vertikalni učinak država odgovara za štetu zbog neimplementiranja direktive.

Načelo odgovornosti država članica za štetu

- *Svaka je država članica dužna fizičkim i pravnim osobama naknaditi štetu nastalu zbog neizvršavanja svojih obveza iz Ugovora.*
- Štetna radnja: neprimjenjivanje, pogrešna primjena prava Zajednice, neimplementiranje, pogrešno implementiranje direktiva i sl.
- Načelo stvoreno u praksi ECJ

USKLAĐIVANJE UGOVORNOG PRAVA

- Zašto je usklađivanje ugovornog prava od prioriteta za EU?
 - razlike nacionalnih prava
 - sektorska harmonizacija (nedostaju opća pravila ugovornog prava; nekonzistentnost; različito tumačenje u nacionalnim pravima)
 - **Usklađivanje ugovornog prava je nužno i stoga je potrebno taj proces intenzivirati radi ostvarivanja osnovnih politika EU - pojednostavljenje prekograničnih transakcija s ciljem uspostave i funkcioniranja zajedničkog tržišta**

Načelo ograničenih ovlasti Zajednice

- Ovlasti Zajednica, čl. 5 st. 1 UEZ:
"Zajednica djeluje unutar granica ovlasti i ciljeva koji su joj dodijeljeni ovim Ugovorom."
- Ovlasti tijela, čl. 7 st. 1 (2) UEZ:
"Svaka institucija djeluje u granicama ovlasti koje su joj dodijeljene ovim Ugovorom."
- Primjer:
 - Pravna norma: čl. 95 UEZ
 - Predmet: Ujedinjavanje pravnih propisa
 - Ovlašteni organ: Vijeće Europske Unije

⇒

- EU/ Zajednica nema opće zakonodavno ovlaštenje za usklađivanje ugovornog prava – ta materija još je uvijek, načelno, u zakonodavnoj nadležnosti država članica
- No ta je ovlast u nekim područjima ugovornog prava izvedena posredno, odnosno u područjima gdje je usvajanje mjera bilo potrebno radi urednog funkcioniranja unutarnjeg tržišta
- Područja u kojima je usklađivanje izvršeno: potrošački ugovori, osiguranje, financijske usluge itd.

⇒

- Procesi globalizacije utječu na privatno pravo (zahtijevaju ujednačavanje; mijenjaju temeljne paradigme), posebno ugovornog prava koje je najbliže tržišnim odnosima i stoga su se promjene u ekonomskoj strukturi prvo odrazile u toj oblasti.
- Proces internacionalizacije i globalizacije zahvatio oblast ugovornog prava prije procesa europeizacije – nakon toga ubrzanje.
- Liberalizacija vs. Prisilne norme (zaštita potrošača, zaposlenika i sl.)

UNIDROIT
PECL – Landovala k.
EU KOMISIJA
ACTION PLAN

Restatements

- 1994, 2004, **UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts**
- *Međunarodni institut za unifikaciju privatnog prava (International Institute for Unification of Private Law - UNIDROIT)*
<http://www.unidroit.org/english/presentation/achievements.htm>
 - Ne predstavlja kodifikaciju postojećih ugovornih načela
 - Sustavni set načela temeljenih na konsenzusu postignutom između međunarodnih akademika

Principles of European Contract Law (PECL)

- "Commission on European Contract Law" (CECL)
- Ole Lando
- 1976. – ideja
- 1980. – formiran CECL; 1982. – početak rada
- Predstavnici akademske zajednice iz svih zemalja članica (promatrači iz Norveške i Švicarske) – privatna inicijativa – ne predstavljaju niti obvezuju svoje vlade ni tijela Zajednice

⇒

- 1995-2002: PECL I, II and III:

http://www.cbs.dk/departments/law/staff/ol/commission_on_ecl/

- Obvezujući za sve europske javne ugovore
- Obvezujući za privatne ugovore, ako se stranke na njih pozivaju
- Dugoročno: obvezujući za sve ugovore

⇒

- 1995. I. dio Načela europskog ugovornog prava: opće odredbe, odredbe o izvršenju ugovora, o neispunjenju (povredi) ugovora o sankcijama.
- 1999. II. dio Načela: pravila o nastanku, valjanosti, tumačenju i sadržaju ugovora, pravila o zastupanju. Revidirana verzija I. dijela; renumeracija.
- 2003. III. dio Načela: pravila o pluralističkim obvezama, o asignaciji, o promjeni dužnika u obvezi, o prijenosu ugovora, o prijeboju, o zastari, o ništetnosti ugovora, o uvjetima i o kapitalizaciji kamate

⇒

- **Cilj:** zajednička infrastruktura ugovornog prava na jedinstvenom europskom tržištu; zajednički pravni okvir u kojemu će se stvarati i interpretirati i nacionalno i komunitarno ugovorno pravo.
- utvrditi opća pravila ugovornog prava koja se mogu smatrati zajedničkom jezgrom svih nacionalnih pravnih sustava. «... to reflect the common core of solutions to problems of contract law.»
- model za unifikaciju ugovornog prava

⇒

- **Primjena Načela:**
 - pravo inkorporirano u ugovor
 - ugovoreno mjerodavno pravo za ugovor (sporno)
 - stranke su ugovorile da se na ugovor primjenjuju «opća načela ugovornog prava» ili «*dex mercatoria*» ili sl. (PECL kao dio *lex mercatoria*)
 - kada stranke nisu ni izričito ni prešutno izabrale ni jedno pravo kao mjerodavno za ugovor
 - sredstvo za popunjavanje pravnih praznina
 - ugovori koje osobe javnog prava (EU i njena tijela, države, jedinice lokalne samouprave i sl.) zaključuju s privatnim pravnim ili fizičkim osobama
 - pomoć ECJ u standardizaciji ugovornog prava

Izvori/utjecaji

- Pravni sustavi svih zemalja članica
- Uniform Commercial Code (Art. 2.: On Sales)
- Restatement of Law (Second, Third)
- UNIDROIT Načela za međunarodne trgovačke ugovore (1994; 2004)
- Bečka konvencija o ugovorima za međunarodnu prodaju robe (CISG)

Predmet i temeljne karakteristike

- *Opća pravila ugovornog prava*: nacionalni ugovori i ugovori s međunarodnim elementom; klasični, trgovački i potrošački ugovori.
* prvi korak prema ujednačavanju općeg dijela obveznog prava
- *Funkcionalni pristup*
- *Generalna, apstraktna i fleksibilna pravila*
- *Široka upotreba pravnih standarda kao što su «savjesnost i poštenje», «dobra vjera», «razumnost» i sl.*

Tijela EU

- *Parlament*: Rezolucije kojima poziva na početak rada na budućem europskom građanskom zakoniku (C 158, 26.6.1989, (Resolution A2-157/89); OJ C 205, 25.7.1994, (Resolution A3-0329/94); OJ C 377, 29.12.2000, p. 323 (Resolution B5-0228, 0229 – 0230 / 2000).
- *Vijeće*: (2001. Tampere): *as regards substantive law an overall study on the need to approximate Member State's legislation in civil matters in order to eliminate obstacles to the good functioning of civil proceedings. 'A consultative document has been announced in the Commission's "scoreboard for the evaluation of progress in the establishment of an area of freedom, security and justice. (COM(2001) 278 final).*

Europska komisija

- EK objavila je na zahtjev EP dokument pod nazivom "Communication on European Contract Law" COM (2001) 398 final, 11.7.2001.
- Analiza stanja
- Prijedlog akcije
- U skladu s načelima supsidijarnosti (*There should be clear benefits to taking action at Community level instead of national level.*) i proporcionalnosti (*...measures adopted by Community institutions do not exceed the limits of what is appropriate and necessary in order to attain the objectives legitimately pursued by the legislation*) radi ograničene nadležnosti EU)

⇒

→ 4 opcije (otvorena mogućnost kombinacije)

- Ne činiti ništa već razvoj EUP prepustiti tržištu
- Promovirati ne-obvezujuća zajednička načela ugovornog prava koja će dovesti do većeg konvergencije nacionalnih prava (PECL - *Lando principles*)
- Poboljšati kvalitetu postojećeg europskog ugovornog prava, pogotovo u području prava zaštite potrošača (aktualna Zelena knjiga o reformi *acquisa* u području zaštite potrošača)
- Usvojiti cjelovit i obvezujući pravni akt na razini Zajednice (*Towards European Civil Code*)

Odgovori na Communication

- 181 odgovora
- Svaka od predloženih opcija je i podržana ali u isto vrijeme i kritizirana
- Radne grupe ustanovljene za razvoj svake od ponuđenih alternativa (posebno 2 i 4)
 - Commission on European Contract Law (PECL)
 - Study Group on a European Civil Code

Usklađivanje ugovornog prava

- *Economic and Social Committee* pledira za **opt-in jednoobrazno ugovorno pravo**, čiju primjenu stranke mogu ugovoriti posebnom klauzulom o izboru prava

→ Rukovodeći se reakcijama država članica na Communication, Komisija je usvojila 2003 daljnji Communication → **"A More Coherent European Contract Law – An Action Plan"** - COM (2003) 68 final, 12.2.2003:

The Commission's Action Plan

- + Nastaviti sektorski pristup
- + Povećati koherentnost postojećeg europskog prava (CFR – Common Frame of Reference)
- + Poduprijeti razvoj europskih standardnih ugovora (webpage)
- + Preispitati mogućnost usvajanja općih mjera kao "opcijskog instrumenta"

Common Frame of Reference

- 6th Okvirni program
- Mreža centara izvrsnosti
 - Study Group on European Civil Code
 - Acquis Group
 - Stakeholders
- Opcijski zakon (27 režima)?
- http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/cont_law/index_en.htm

CFR

- Common Frame of Reference samo za Acquis Comunitaire
 - Ne pokriva opće pravo ugovora
- EU standardizirani ugovori
 - Mora postojati referenca
 - Ne rješava problem tumačenja
- Opcijski instrument
 - Mora postojati referenca
 - Problem pravnih praznina
 - Ne isključuje u potpunosti primjenu nacionalnog prava

Obvezujući pravni izvori europskog ugovornog prava

Europski ugovori (UEZ, UEU, ...)
Sekundarno europsko pravo (direktive, uredbе, odluke) i
Europsko jednoobrazno pravo (Rimska konvencija)

Međunarodno jednoobrazno pravo
- međunarodno privatno pravo
- međunarodno supstantivno pravo (Bečka konvencija o kupoprodaji robe 1980)

Nacionalno pravo država članica
- međunarodno privatno pravo
- -substantivno pravo

Neobvezujući pravni izvori europskog ugovornog prava

Europski principi ugovornog prava (PECL)

UNIDROIT Principi ugovornog prava

CFR

etc.

Europsko ugovorno pravo potrošača

- Europsko privatno pravo
 - Europsko ugovorno pravo
 - Europsko pravo zaštite potrošača
 - Europsko ugovorno pravo potrošača
 - zbroj nacionalnih propisa kojima države članice uređuju ugovorno pravo potrošača
 - zbroj različitih pravnih propisa Zajednice kojima ona uređuje ugovorno pravo potrošača

⇒

- Sve odredbe koje se tiču pravnog položaja potrošača
 - Pravo zaštite "isključivo" potrošača (Direktive koje definiraju pojam potrošača)
 - Pravo zaštite potrošača, gdje on nije izravan subjekt pravnog odnosa (direktive koje ne sadrže pojam potrošača, npr. Direktiva 2000/13/EZ o ujednačavanju prava država članica u pogledu označavanja, prezentacije i reklamiranja prehrambenih proizvoda; ILI koriste drugi termin, npr. "glavni ugovarač" u Direktivi 90/314/EEZ o turističkim paket aranžmanima ili "osoba" u Direktivi 84/450/EEZ o ujednačavanju prava država članica u pogledu zavaravanja u reklamiranju.

⇒

- EUROPSKO ugovorno pravo potrošača
 - Direktive EZ o zaštiti potrošača
 - Pravni propisi država članica kojima se te Direktive preuzimaju
 - U širem smislu, ugovorno pravo europskih država koje nisu članice EU
- Europsko ugovorno pravo **POTROŠAČA**
 - Pravni propisi čiji se *ratione materiae* i *ratione personae* odnose na osobu "potrošača" (neke direktive se odnose i na druge subjekte – npr. d. o elektronskom poslovanju)
- Europsko **UGOVORNO** pravo potrošača
 - Pravni propisi kojima se uređuju pravni poslovi koje potrošač sklapa (neke direktive uređuju i izvanugovornu materiju, npr. D. o odgovornosti za neispravan proizvod)
- **EUROPSKO UGOVORNO PRAVO POTROŠAČA**
 - Direktive EZ kojima se uređuje zaštita potrošača u pravnim poslovima koje sklapa, kao i nacionalno pravo država članica kojim su odredbe direktiva preuzete u nacionalna prava

Potrošač

- Pojam potrošača → određuje polje primjene
 - Pravo Zajednice ne poznaje jedinstvenu definiciju, ona varira ovisno o objektu i dosegu zaštite
 - Direktive EZ o zaštiti potrošača: "potrošač" je fizička osoba koja djeluje sa svrhom koja se može smatrati da je izvan njene struke ili profesije
 - Nekonzistentnost – opravdana ili ne?
- Slika potrošača → određuje cilj i tumačenje odredbi o zaštiti potrošača
 - Pravni propisi
 - Europska zajednica: "informirani ili potrošač koji se može informirati"
 - Države članice
 - Sudska praksa
 - Europski sud govori o "razumnom" ili "dobro informiranom" potrošaču
 - Sudovi država članica govore o "ranjivom" potrošaču

Harmonizacija potrošačkih ugovora

- Osnovni cilj EZ → ekonomska integracija
- Cilj → jedinstveno unutrašnje (zajedničko) tržište
- Sredstvo → 4 temeljne gospodarske slobode
→ jačanje tržišnog natjecanja
- Prepreka → razlike ugovornog prava država članica
- Rješenje → harmonizacija ugovornog prava država članica
→ harmonizacija potrošačkog ugovornog prava
→ negativna harmonizacija (zabrana mjera učinka istovrsnog s količinskim ograničenjima - *Dasonville*)
→ pozitivna harmonizacija (čl. 94. i 95.UEZ)

Sredstvo harmonizacije potrošačkih ugovora

- Cilj : otklanjanje razlika u pravnim propisima o zaštiti potrošača različitih država članica koje stvaraju prepreke trgovini i narušavaju tržišno natjecanje
- Glavno sredstvo: Direktive
- čl. 249 st. 3 UEZ: "Direktiva je obvezujuća za svaku državu članicu kojoj je upućena u pogledu rezultata koji se mora postići, ali prepušta državnim vlastima odabir oblika i metoda. "

Pravna osnova

- čl. 235 UEEZ (čl. 308 UEZ)
- čl. 100 UEEZ (čl. 94 UEZ)
- čl. 100a UEEZ (čl. 95 UEZ)
- čl. 129a (čl. 153 UEZ)
 - čl. 153 st. 1 UEZ: Zajednica radi „promicanja interesa potrošača i osiguranja visokog stupnja njihove zaštite pridonosi zaštiti zdravlja, sigurnosti i gospodarskih interesa potrošača, kao i promicanju njihovog prava na informiranje, obrazovanje i organiziranje, u cilju zaštite njihovih interesa“.
 - čl. 153 st. 3 t. a UEZ: mjere za ostvarenje unutarnjeg tržišta usvojene temeljem čl. 95 UEZ
 - čl. 153 st. 3 t. b UEZ: mjere koje podupiru, dopunjuju i nadziru politiku država članica

- **Article 308 (ex Article 235)**
- If action by the Community should prove necessary to attain, in the course of the *operation of the common market*, one of the *objectives of the Community and this Treaty has not provided the necessary powers*, the Council shall, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the European Parliament, take the appropriate measures.

• Article 153 (ex Article 129a)

- 1./ In order to promote the interests of consumers and to ensure a high level of consumer protection, the Community shall contribute to protecting the health, safety and economic interests of consumers, as well as to promoting their right to information, education and to organise themselves in order to safeguard their interests.
- 2./ Consumer protection requirements shall be taken into account in defining and implementing other Community policies and activities.
- 3./ The Community shall contribute to the attainment of the objectives referred to in paragraph 1 through:
 - (a) measures adopted pursuant to Article 95 in the context of the completion of the internal market;
 - (b) measures which support, supplement and monitor the policy pursued by the Member States.
- 4./ The Council, acting in accordance with the procedure referred to in Article 251 and after consulting the Economic and Social Committee, shall adopt the measures referred to in paragraph 3(b).
- 5./ Measures adopted pursuant to paragraph 4 shall not prevent any Member State from maintaining or introducing more stringent protective measures. Such measures must be compatible with this Treaty. The Commission shall be notified of them.

KONKURIRAJUĆA NADLEŽNOST: DRŽAVE

ČLANICE - EZ

- Zaštita
- potrošača
- čl. 153 UEZ
- Unutarnje tržište
- - harmonizacija
- čl. 95 UEZ
- Načelo minimalne harmonizacije
- Načelo Supsidijarnosti/razmjernosti
čl. 5 st. 2 i 3 UEZ
- PREAMBULA DIREKTIVA

Harmonizacija ugovornog prava potrošača

- *Dva glavna područja harmonizacije ugovornog prava potrošača:*
- Područja sa izraženim prekograničnim elementom
 - Direktiva Vijeća 90/314/EEZ od 13. lipnja 1990. o turističkim paket aranžmanima (OJ 1990 L 158)
 - Direktiva Vijeća 85/577/EEZ od 20. prosinca 1985. o zaštiti potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija (OJ 1985 L 372)
 - Direktiva 94/47/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26.10.1994. o zaštiti stjecatelja u pogledu određenih vidova ugovora koji se odnose na stjecanje prava uporabe nekretnina na temelju *timeshare*-a (OJ 1994 L 280)
 - Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2002/65/EZ u pogledu sklapanja potrošačkih ugovora o financijskim uslugama na daljinu

• Područja sa izraženom potrebom zaštite potrošača

- Direktiva Vijeća 85/577/EEZ od 20. prosinca 1985. o zaštiti potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija (OJ 1985 L 372)
- Direktiva Vijeća 87/102/EEZ od 22. prosinca 1986. o približavanju zakona i drugih propisa država članica u pogledu potrošačkih kredita (OJ 1987 L 42)
- Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (OJ 1993 L 95)

• Nova dimenzija harmonizacije ugovornog prava država članica

- Direktiva 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje potrošačkih dobara i povezanim garancijama (OJ 1999 L 171)

Zajednička obilježja europskog ugovornog prava potrošača

- Dužnost obavještanja
- Pravo na jednostrani raskid ugovora
- Kolektivna zaštita prava potrošača
- (Polu)prisilna narav pravila ugovornog prava o zaštiti potrošača
- Široki krug bitnih sastojaka potrošačkih ugovora
- Posebna poveznica za potrošačke ugovore sa međunarodnim elementom
- Prebacivanje tereta dokazivanja na trgovca
- Minimalna zaštita potrošača
- Alternativni načini rješavanja sporova između potrošača i trgovca

Dužnost obavještanja

- Dužnost trgovca da već prije sklapanja ugovora odnosno u predugovornom stadiju potrošača obavijesti o okolnostima koje su za njega bitne
- Prethodna obavijest mora sadržavati kratku i točnu obavijest o svim bitnim sastojcima pravnog posla (npr. ime ili tvrtka trgovca, matični broj trgovca, adresa, proizvod ili usluga koju nudi, glavna svojstva proizvoda ili usluge, cijena, troškovi dostave itd.)
- Potvrda prethodne obavijesti
- Previše za potrošača?

Pravo na jednostrani raskid ugovora

- Pravo na jednostrani raskid ugovora, bez obrazloženja
- Poseban položaj potrošača npr.:
 - Učinak iznenađenja
 - Nepripremljenost potrošača
 - Nemogućnost provjere kvalitete proizvoda i usluga
 - Nepoznavanje stranog prava
- Zato ima pravo na *cooling off* period

Kolektivna zaštita prava potrošača

- Potrošač kao pojedinac rijetko se odlučuje na podizanje tužbe protiv trgovca – individualna zaštita
- Radi afirmacije i ostvarenja kolektivnih interesa potrošača – kolektivna zaštita
- Aktivna legitimacija: osobe koje imaju opravdani interes za zaštitu potrošača npr. udruge za zaštitu potrošača
- Pasivna legitimacija: pojedini ili više trgovaca, interesna udruženja trgovaca
- Nadležnost → "court versus administrative procedure"
 - Sud
 - Državni inspektorat ili drugo nadležno tijelo

- Rezultat neadekvatnosti individualističkog koncepta zaštite prava potrošača
 - problem sustavnog i namjernog kršenja prava potrošača
 - problem relativnog djelovanja individualističkog koncepta zaštite
 - problem ostvarivanja preventivskih učinaka
- MODELI KOLEKTIVNE ZAŠTITE
- Tužbeni zahtjev
 - Prestanak djelovanja kojim se krše prava potrošača
- Apstraktna zaštita
 - zahtjev: u pravilu na negativnu radnju
 - cilj: prvenstveno preventivski
- Naknada štete
- Konkretna zaštita
 - zahtjev: u pravilu na pozitivnu radnju
 - cilj: prvenstveno kompenzacijski
- Dio V. Zaštita potrošačkih prava, Glava II. Kolektivna zaštita potrošača (čl. 131-141 ZZP-a)

(Polu)prisilna narav pravila ugovornog prava o zaštiti potrošača

- Pravila predviđena Direktivama ne mogu se mijenjati na štetu potrošača
- Odstupanje je moguće ako time potrošač ne bi bio doveden u nepovoljniji položaj
- čl. 6 Zakona o zaštiti potrošača: "Ugovorne odredbe protivne odredbama ovoga Zakona ništetne su."
- Povreda načela autonomije stranaka?
 - Opravdano dok se potrošača ne dovede u ravnopravni položaj sa trgovcem

Široki krug bitnih sastojaka potrošačkih ugovora, primjer Direktive o turističkim paket aranžmanima

- odredište i sredstva prijevoza, svojstva i kategorije korištenih prijevoznih sredstava;
- vrsta smještaja, njegova lokacija, kategorija i stupanj udobnosti te njegove glavne osobine, odobrenje i klasifikacija koju ima u skladu s propisima dotične države članice domaćina;
- plan prehrane;
- raspored putovanja;
- obavijest o tome jesu li potrebne putovnice i vize za državljane država članica ili država u pitanju, te o zdravstvenim formalnostima koje treba obaviti u svrhu putovanja i boravka;
- novčani iznos ili postotak od cijene koji treba uplatiti na račun, te redoslijed ostalih uplata do konačnog podmirenja;
- obavijest o tome je li potreban određen minimalni broj osoba kako bi se paket-aranžman ostvario, a ukoliko jest, koji je krajnji rok unutar kojeg u slučaju otkazivanja treba o tome obavijestiti potrošača.
- itd.

Posebna poveznica za potrošačke ugovore sa međunarodnim elementom

- Obveza državama članicama da predvide slijedeće pravilo: "Izborom stranog prava kao mjerodavnog prava potrošač ne može biti lišen zaštite na koju ima pravo prema ovoj Direktivi."
- Potrošač može izabrati strano pravo kao mjerodavno za ugovor
- Ugovorna odredba o izboru mjerodavnog prava neće biti valjana ako prema izabranom pravu potrošač ne bi uživao onu zaštitu koju mu pruža Direktiva
- čl. 4 Zakona o zaštiti potrošača: "Izborom stranog prava kao mjerodavnog prava potrošač koji ima boravište u Republici Hrvatskoj ne može biti lišen zaštite na koju ima pravo po ovom Zakonu ili drugom zakonu kojim se uređuju pojedini aspekti zaštite potrošača."
- Iako se radi o kolizijskom pravilu, treba ga spomenuti radi njegove važnosti odnosno utjecaja na položaj ugovornih strana

Prebacivanje tereta dokazivanja na trgovca

- Primjerice, u pogledu postojanja prethodne obavijesti ili potvrde prethodne obavijesti
- Trgovac mora dokazati da je svoje obveze ispunio

Minimalna zaštita potrošača

- "Države članice mogu, na području koje pokriva ova Direktiva, uvesti i primjenjivati i strože mjere koje su u skladu s Ugovorom, a s ciljem osiguranja više razine zaštite potrošača."

Alternativni načini rješavanja sporova između potrošača i trgovaca

- Brža i jeftinija zaštita prava potrošača putem izvansudskih načina rješavanja sporova između potrošača i trgovca koji proizlaze iz ugovora
- Dio V. Zaštita potrošačkih prava, Glava I. Izvansudsko rješavanje potrošačkih sporova (čl. 130 ZZP-a)

Nedostaci harmonizacije ugovornog potrošačkog prava

- Nesustavnost
 - Uređenje pojedinih problematičnih segmenata ugovornog prava
- Nekonzistentnost
 - Proturječja između pravila predviđenih pojedinim direktivama

Nekonzistentnost potrošačkih direktiva

- Direktiva 94/47/EZ o zaštiti stjecatelja u pogledu određenih vidova ugovora koji se odnose na stjecanje prava uporabe nekretnina na temelju *timeshare-a*
- Rok od 10 kalendarskih dana za raskid ugovora
- Direktiva Vijeća 85/577/EEZ o zaštiti potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija
- Rok od 7 kalendarskih dana za raskid ugovora

Glavni uzroci manjkave harmonizacije ugovornog prava potrošača

- Pravni karakter direktiva kao glavnoga sredstva pravne harmonizacije na području prava zaštite potrošača
- Načelo minimalne harmonizacije (dozvoljava različita rješenja u nacionalnim pravima)

- Zakonodavni način rada Europske komisije i Vijeća
- Kritika: usmjerena prema zakonodavnome načinu rada Europske komisije i Vijeća, koji su pravnu harmonizaciju na području zaštite potrošača provodili bez unaprijed oblikovane strategije i ovisno o nastaloj potrebi za pravnim uređenjem određene materije kao što su npr. potrošački kredit, nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima itd. Nadalje, kritika spram nekonzistentnosti potrošačkih direktiva koje u većini slučajeva nisu ni pojmovno niti sadržajno međusobno usklađene. Tako različite potrošačke direktive propisuju različite definicije, primjerice definicija „potrošača“ u Direktivi o turističkim paket aranžmanima odstupa od definicije „potrošača“ propisane Direktivom o potrošačkom kreditu.

- Posljedice:
- Raznolikost nacionalnih propisa država članica na području zaštite potrošača nastala kao posljedica navedenog pristupa ugrožava povjerenje potrošača u „prekograničnu potrošnju“ čime je ugrožena i „prekogranična trgovina“. Time je zapostavljen glavni cilj pravne harmonizacije „zakonskih i upravnih propisa država članica“, naime „uspostava i funkcioniranje unutarnjeg tržišta“.

Harmonizacija ugovornog prava

- Zaključak Predsjedništva Europskog vijeća od 15. i 16. listopada 1999. g. u Tampere
 - o nužnosti izrade opće studije o potrebi harmonizacije propisa na području ugovornog prava država članica uključujući i daljnju konsolidaciju prava zaštite potrošača.
- Priopćenje Europske komisije o strategiji politike na području zaštite potrošača za razdoblje od 2002. – 2006. g., COM (2002) 208 fin., OJ C137/2 od 8.06.2002
 - potreba analize nedostataka pravne harmonizacije na području zaštite potrošača EZ-a
- Priopćenje Europske komisije o europskom ugovornom pravu, COM (2001) 398, Sl.L. EZ 2001 C 255/1
- Priopćenje Komisije „Koherentnije europsko ugovorno pravo – plan djelovanja” kojim se predlaže izrada tzv. *Common Frame of Reference* kao „opt-in” instrumenta
 - direktive o ugovornom pravu potrošača

Harmonizacija ugovornog prava potrošača

- Priopćenje Europske komisije „Europsko ugovorno pravo i revizija pravne stečevine – daljnje djelovanje“, COM (2004) 651 fin. od 11.10.2004.
 - skiciranje postupka preispitivanja *acquis*-a
 - Mjere
 - razvoj javne baze podataka: pravni propisi i sudska praksa država članica
 - osnivanje stalne radne skupine stručnjaka iz država članica
 - izrada pojedinačnih izvješća o preuzimanju i primjeni direktiva koje su predmet preispitivanja
 - Stadiji
 - ispitivanje učinkovitosti primjene potrošačkih direktiva u državama članicama
 - izrada znanstvene poredbene analize kao znanstvene podloge za reviziju
 - postupak konsultacija
 - revizija *acquis*-a

Revizija pravne stečevine na području zaštite potrošača

- EC Consumer Law Compendium - Comparative Analysis, Hans Schulte – Nölke / Christian Twigg-Flesner / Martin Ebers, Sveučilište u Bielefeldu: poredbena analiza o preuzimanju i primjeni osam potrošačkih Direktiva EZ-a u 25 pravnih poredaka država članica Europske zajednice
- Zelena knjiga Europske komisije o reviziji pravne stečevine na području zaštite potrošača COM (2006) 744 final od 8.2.2007.
- Tromjesečno razdoblje konsultacija o mogućnostima (tzv. opcijama) revizije odnosno reforme prava zaštite potrošača u Europskoj zajednici

Zelena knjiga o reviziji prava potrošača

- Cilj: „pojednostavljenje i usavršavanje” važeće pravne regulative zaštite potrošača koja će u budućnosti potrošačima omogućiti da „bez obzira na to što i gdje u EU kupuju, uživaju ista temeljna prava”
- Tri mogućnosti (opcije) revizije:
 - vertikalni pristup
 - Zasebna izmjena svake potrošačke direktive uz popunjavanje eventualnih pravnih praznina i usuglašavanje postojećih sadržajnih i pojmovnih nesuglasica između direktiva međusobno
 - kombinirani pristup
 - „horizontalni okvirni instrument”
 - vertikalno uređene
 - Direktiva 94/47/EZ (*timeshare*)
 - Direktiva 98/6/EZ o zaštiti potrošača kod isticanja cijena proizvoda koji se nude potrošačima
 - Direktiva 98/27/EZ o sudskim nalogima za zaštitu kolektivnih interesa potrošača
 - zadržavanje postojećeg stanja

Horizontalni okvirni instrument

- Polje primjene:
 - Direktiva 85/577/EEZ o zaštiti potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija
 - Direktiva 93/13/EEZ o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima
 - Direktiva 97/7/EZ o zaštiti potrošača s obzirom na ugovore na daljinu
 - Direktiva 1999/44/EZ o određenim aspektima prodaje potrošačkih dobara i povezanim garancijama
- Opći dio
 - Pitanja zajednička svim direktivama, npr. definicija „potrošača“, „trgovca“, duljina roka za raskid ugovora, obveza pružanja obavijesti potrošaču i sl.
- Poseban dio
 - Odredbe o ugovoru o kupoprodaji robe

Horizontalni okvirni instrument

- “važio bi za sve potrošačke ugovore neovisno o tome da li se odnose na poslovne transakcije u tuzemstvu ili inozemstvu“
- uvođenje maksimalne harmonizacije u kombinaciji sa klauzulom uzajamnoga priznavanja glede onih dijelova materije koji ne podliježu harmonizaciji
- *maksimalna harmonizacija* državama članicama ne dozvoljava usvajanje propisa sa višim stupnjem zaštite potrošača nego li je to određenom direktivom propisano
 - snižavanje standarda zaštite potrošača država članica?
 - ispunjava li uvjete postavljene čl. 5 st. 2 UEZ (načelo supsidijarnosti i proporcionalnosti)?

EUROPSKO ODŠTETNO PRAVO

- Postoji li europsko odštetno pravo?
- U materiji odštetnog prava EU nije postigla onaj stupanj harmonizacije prava država članica koji je postigla u području ugovornog prava – Zašto?
- Usklađivanje/europeizaciju odštetnog prava, kao i kod ugovornog prava, karakterizira funkcionalni, sektoralni pristup

EUROPSKO ODŠTETNO PRAVO

- I. Izvanugovorna odgovornost države (Zajednice) za štetu nastalu povredom prava Zajednice
- II. Izvanugovorna odgovornost proizvođača za štetu od proizvoda
- III. Europska načela odštetnog prava

IZVANUGOVORNA ODGOVORNOST DRŽAVE ZA ŠTETU NASTALU POVREDOM PRAVA ZAJEDNICE

Mjesto odgovornosti države za štetu u kontekstu europskog prava

- Izvanugovorna odgovornost države za štetu koja nastane pojedincima i pravnim osobama zbog povreda europskog prava
 - Djelovanje europskog prava ovisi o tome kako odredbe europskog prava interpretiraju i provode državna tijela (zakonodavna, izvršna i sudska)
 - Doktrina učinkovitosti prava Zajednice = *effet utile*

Načelo učinkovitosti

- ⇒ Načelo učinkovitosti/efikasnosti – odredbe prava Zajednice neposredno dodjeljuju pravna ovlaštenja subjektima, a ujedno im osiguravaju pravna sredstva zaštite koja omogućuju uživanje tih pravnih ovlaštenja
- ⇒ Načelo neposrednog izravnog učinka
 - ⇒ Načelo primata prava Zajednice

Različitost nacionalnih prava u domeni odgovornosti države za štetu

- Prava država članica nisu jedinstvena u ovoj oblasti
- Formuliranje jedinstvenog instituta odgovornosti države za štetu na nivou prava Zajednice
- Utjecaj ovog instituta ima svojih reperkusija na odštetna prava država članica – europsko pravo svoju primjenu i sankciju dobiva prvenstveno kroz djelovanje nacionalnih sudova

ESP – tvorac instituta odgovornosti država za štetu

- Osnivački ugovori na sadrže odredbe o ovoj specifičnoj vrsti odgovornosti
- Ukoliko države nisu postupale u skladu s preuzetim obvezama
 - Do 1993. – postupak usuglašavanja ⇒ postupak pred ESP (deklaratornost protupravnog ponašanja države /nalog za usaglašavanje)
 - Nakon 1993 – novčana kazna

Odgovornost Zajednice za štetu zbog povrede europskog prava

- Odredbe čl. 230./231. Ugovora o EZ
- Akti tijela EU protivni obvezama iz Ugovora o EZ ili akti koji predstavljaju “zloupotrebu ovlasti” – podvrgavaju se sudskoj kontroli ESP
- Sankcija – ništavost akata

- Article 230
- The Court of Justice shall review the legality of acts adopted jointly by the European Parliament and the Council, of acts of the Council, of the Commission and of the ECB, other than recommendations and opinions, and of acts of the European Parliament intended to produce legal effects vis-à-vis third parties.
- It shall for this purpose have jurisdiction in actions brought by a Member State, the European Parliament, the Council or the Commission on grounds of lack of competence, infringement of an essential procedural requirement, infringement of this Treaty or of any rule of law relating to its application, or misuse of powers.
- The Court of Justice shall have jurisdiction under the same conditions in actions brought by the Court of Auditors and by the ECB for the purpose of protecting their prerogatives.
- Any natural or legal person may, under the same conditions, institute proceedings against a decision addressed to that person or against a decision which, although in the form of a regulation or a decision addressed to another person, is of direct and individual concern to the former.
- The proceedings provided for in this Article shall be instituted within two months of the publication of the measure, or of its notification to the plaintiff, or, in the absence thereof, of the day on which it came to the knowledge of the latter, as the case may be.

- Article 231
- If the action is well founded, the Court of Justice **shall declare the act concerned to be void.**
- In the case of a regulation, however, the Court of Justice shall, if it considers this necessary, state which of the effects of the regulation which it has declared void shall be considered as definitive.

Izvanugovorna odgovornost Zajednice prema pojedincima

- Članak 288.

The contractual liability of the Community shall be governed by the law applicable to the contract in question.

In the case of non-contractual liability, the Community shall, in accordance with the general principles common to the laws of the Member States, make good any damage caused by its institutions or by its servants in the performance of their duties.

The preceding paragraph shall apply under the same conditions to damage caused by the ECB or by its servants in the performance of their duties.

The personal liability of its servants towards the Community shall be governed by the provisions laid down in their Staff Regulations or in the Conditions of employment applicable to them.

Mehanizmi zaštite od povreda

- Nepostojanje EU mehanizama i sredstava zaštite subjektivnih prava pojedinaca od aktivnosti država koje rezultiraju povredama odredaba europskog prava
- Ključna sudska praksa ESP

Koja su tijela nadležna štititi subjektivna prava koja proizlaze iz normi EU?

• Van Gend en Loos

- Izravni učinak odredaba Ugovora o EZ
- Građani stječu subjektivna prava na temelju:
 - Ugovora
 - Obveza koje Ugovor nameće državama članicama, tijelima Zajednice ili pojedincima
- Zaštita nastalih subjektivnih prava – nacionalni sudovi
 - ESP isključivo nadležan da interpretira te norme
- ESP – nacionalni sudovi postaju dijelom mehanizma primjene europskog prava

Nacionalni sudovi u zaštiti subjektivnih prava

- Nacionalni sudovi štite subjektivna prava proizašla iz europskog prava primjenjujući pri tome nacionalno procesno i materijalno pravo
- Norme europskog prava dodjeljuju subjektivna prava
 - Ne određuju sankcije
 - Ne određuje pravila postupka prema kojim će se ta prava štititi

Problem neujednačenosti mehanizama zaštite

- Budući da zaštitu povrijeđenih prava pojedinaca pružaju nacionalni sudovi primjenom svojeg prava → otvara se problem **neujednačenosti zaštite** zbog neujednačenosti nacionalnih prava (npr. procesnih i odštetnih pravila) → a samim time i njene **učinkovitosti** → a moguće i njenog **uskraćivanja**

Nastanak EU instituta odgovornosti država članica

- ESP polazeći od načela autonomije nacionalnih pravnih poredaka postavlja dva zahtjeva u pogledu nacionalnih procesnih i materijalnih odredbi koje se primjenjuju u postupku zaštite subjektivnih prava
 - Načelo djelotvorne pravne zaštite (*principle of effective protection*)
 - Načelo ekvivalentnosti (*principle of equivalence*)

Harmonizirajući učinak prakse ESP u području pravnih lijekova

- × Tumačenje odredbi UEZ u svjetlu općih principa prava Zajednice
- × Zahtjev učinkovite sudske zaštite (*effective judicial protection*) – princip prava Zajednice koji je ESP postepeno razvio nalaže da države članice u okviru svojih pravnih sustava moraju razviti pravne lijekove (*judicial remedies*) kojima će osigurati pojedincima učinkovitu zaštitu njihovih prava koje proizlaze iz prava Zajednice.
- × Posljedično tome, nacionalni sudovi moraju odbiti primjenu odredbi nacionalnog prava, bez obzira na njenu važnost, ukoliko bi te odredbe ugrozile pravnu zaštitu pojedinčevih prava.

Načelo djelotvorne pravne zaštite

- Nacionalna procesna i materijalna pravila ne smiju zaštitu subjektivnih prava učiniti:
 - Praktički nemogućom
 - Izuzetno otežanom
- Factortame I

Factortame slučaj C-213/89 [1990] ECR I-2433

- ESP – nacionalni sudovi ne smiju primijeniti odredbu nacionalnog prava kada je ta odredba jedina prepreka odobravanju privremene mjere koja se zasniva na tvrdnji da nacionalna mjera, u konkretnom slučaju odluka Parlamenta, prijeti pravu koje za subjekta nastaje na temelju prava Zajednice.
- Radilo se o starom common law pravilu prema koje se privremena mjera ne može izdati protiv Kraljevstva a u vezi s pretpostavkom da je odluka Parlamenta u skladu s pravom Zajednice sve dok se odluka o sukladnosti ne donese.

Francovich (1991)

- ESP – prethodni postupak tumačenja prava EZ
- Direktiva 80/987 o usklađivanju prava država članica u području zaštite radnika koji su pretrpjeli štetu stečajem poslodavaca
- Države članice su prema odredbama Direktive trebale osnovati fond koji bi radnicima isplaćivao dio plaća koje im nisu isplaćene zbog insolventnosti poslodavaca
- Italija nije implementirala Direktivu na vrijeme te su stoga *Francovich* i ostali podnijeli sudu zahtjev da naloži Italiji da im isplati određene iznose ili da im naknadi štetu zbog propusta implementacije Direktive

⇒

- Talijanski sud je u zahtjevu postavio ESP slijedeća pitanja:
 - Ima li Direktiva izravan učinak, to jest mora li Italija isplatiti zahtijevani iznos?
 - ESP – Direktiva nema izravni učinak
 - Da li je zahtjev za naknadu štete koju su građani pretrpjeli zbog propusta Italije da implementira Direktivu osnovan?

⇒

- ☐ ESP – država odgovara za štetu koju su subjekti imali zbog neimplementiranja direktive
 - ☐ Subjekti prava Zajednice nisu samo države već su to i građani
 - ☐ Subjektivna prava koja za pojedince proizlaze iz prava Zajednice proizlaze iz:
 - ☐ Ugovora
 - ☐ Obveza koje Ugovor nameće državama članicama i tijelima Zajednice
 - ☐ Načelo djelotvornosti prava Zajednice – načelo efikasne sudske zaštite subjektivnih prava

⇒

- ESP – Kada pojedinci ne bi imali mogućnost naknade štete kada su njihova prava povrijeđena od strane države, dovela bi se u pitanju osnovna načela potpune djelotvornosti prava Zajednice, odnosno načela sudske zaštite.
- Čl. 10. Ugovora o EZ → ESP tumači ovu odredbu u smislu da ona, iako ne izričito, obuhvaća i obvezu država članica da ponište sve nezakonite posljedice povrede prava Zajednice. Ako je povreda prava Zajednice dovela do štete, država je tu štetu dužna naknaditi.

- **Article 10 (ex Article 5)**

- Member States shall take all appropriate measures, whether general or particular, to ensure fulfilment of the obligations arising out of this Treaty or resulting from action taken by the institutions of the Community. They shall facilitate the achievement of the Community's tasks.
- They shall abstain from any measure which could jeopardise the attainment of the objectives of this Treaty.

⇒

⇒ Relevantnost odluke ESP u predmetu *Francovich*

pravilo o odgovornost države za štetu koja je nastala za pojedince zbog povrede prava Zajednice je **NAČELO PRAVA ZAJEDNICE**

⇒ Ovo pravilo vrijedi za sve povrede prava Zajednice od strane bilo kojeg organa države članice

⇒ Međutim, uvjeti pod kojima ova odgovornost nastaje ovise o vrsti povrede prava Zajednice

⇒

⇒ Uvođenjem pravila o odgovornosti država za štetu uzrokovanu pojedincima povredom pravila europskog prava nadomještava se praznina koja nastaje zbog nedostatka horizontalnog izravnog učinka direktive

⇒ Odgovornost država jedina je mogućnost da se odredbama direktive prizna djelovanje iako ih države nisu implementirale u nacionalni pravni poredak

⇒

⇒ Rješavajući predmet *Francovich* ESP određuje uvjete odgovornosti:

- ⇒ Povrijeđeno pravilo europskog prava mora imati za cilj zaštitu individualnih subjektivnih prava pojedinca – norma se donosi radi zaštite interesa oštećenika
- ⇒ Opseg i sadržaj tog prava moraju biti jasno određivi iz pravila direktive
- ⇒ Mora postojati uzročno-posljedična veza između pretrpljene štete i povrede pravila koje se stavlja na teret državi članici

Odgovornost države = posljedica njenog nezakonitog postupka

- + Država članica mora odgovarati za štetu i gubitke koje je prouzrokovala svojim nezakoniti postupcima
- + Nezakonitost postupka – povreda odredbe čl. 10. (odnosno čl. 249/3) Ugovora o EZ
- + Iako se postupak zaštite subjektivnih prava provodi pred nacionalnim sudovima a prema nacionalnim procesnim i materijalnim odredbama, to ne znači da načelo autonomije nacionalnih postupaka može ići tako daleko da dovede u pitanje dužnost države da naknadi štetu
- + Tako se na primjer ne mogu primjenjivati nacionalna pravila koja uvode pravilo imuniteta od odgovornosti za države i njena tijela, budući da bi zaštita tada bila "praktički nemoguća" ili bi bila "izuzetno otežana"
- + Imunitet od odgovornosti država u nekim je državama postojao u pogledu zakonodavnih i pravosudnih tijela (uz izuzetak administrativnih tijela)

Brasserie du Pecheur / Factortame III

+ *Brasserie* →

- Francuskom proizvođaču piva zabranjen je uvoz piva u Njemačku zbog odredbi njemačkog zakona o proizvodnji i distribuciji piva. ESP svojom je odlukom utvrdio da je njemačka mjera o zabrani uvoza protivna odredbe čl. 30 Ugovora o EZ.
- Proizvođač je od Njemačke zahtijevao naknadu štete koju je pretrpio zbog zabrane uvoza piva u Njemačku.
- Njemački sud utvrdio je da odgovornosti nema, budući da nisu ispunjeni uvjeti njemačkog prava za odgovornost države – legislativi akti nemaju za cilj zaštitu individualnih već općih interesa

Brasserie du Pecheur / Factortame III

⇒ U oba se predmeta postavilo pitanje

- ⇒ Odgovara li država za štetu koja nastane zbog propusta njenih legislativnih tijela
- ⇒ Određuju li se uvjeti odgovornosti po nacionalnom pravu i u slučaju povrede prava Zajednice?
- ⇒ Kako treba tumačiti zahtjev nacionalnog prava da ponašanje države mora biti skrivljeno ponašanje?
- ⇒ Treba li država odgovarati i u situacijama kada su njena tijela povrijedila odredbe koje imaju izravni učinak?

Brasserie du Pecheur / Factortame III

+ Factortame III

- Vlasnici ribarskih brodova pretrpjeli su štetu zbog engleskih zakona o registraciji brodova koji je ESP proglašen djelomično suprotnim čl. 52. Ugovora o EZ, jer su pravila temeljena na nacionalnoj pripadnosti i stoga je bio protivan načelu slobodnog obavljanja poslovanja na zajedničkom tržištu.
- Budući da nisu mogli obavljati svoju djelatnost za vrijeme dok je zakon bio na snazi vlasnici brodova su tužili državu za naknadu pretrpljene štete

Načelo ekvivalentnosti

- Pravila koja primjenjuje nacionalni sud u postupku zaštite subjektivnih prava (koja proizlaze iz prava Zajednice) ne smiju biti:
 - Nepovoljnija od pravila koja isti sud primjenjuje u zaštiti sličnih ili istih prava koja proizlaze iz nacionalnog prava

Uvjet odgovornosti ↔ vrsta povrede prava Zajednice

- ☐ Uvjeti odgovornosti moraju se odrediti u skladu s temeljnim načelima pravnog poretka Zajednice koja čine osnovu odgovornosti države za štetu
 - ☐ Načelo potpune djelotvornosti europskog prava
 - ☐ Načelo učinkovite zaštite subjektivnih prava koja proizlaze iz europskog prava
 - ☐ Pri određivanju odgovornosti država članica mora se poći od postojeće prakse ESP ⇒ temeljna načela o odgovornosti za štetu zajednička svim pravnim sustavima država članica ⇒ formiranje koherentnog i učinkovitog *ius commune* na nivou čitave EU
 - ☐ Zajednica i države članice moraju odgovarati pod istim uvjetima

Uvjet odgovornosti ↔ vrsta povrede prava zajednice

- *Francovich* – uvjeti odgovornosti ovise o:
 - Vrsti povrede
 - O situaciji u kojoj se našlo državno tijelo koje je povrijedilo normu
 - Načinu na koji je norma povrijeđena

Odgovornost Zajednice

- Zajednica odgovora za štetu koju su prouzrokovala i njena legislativna tijela (čl. 288) – odgovornost je ograničena - slučaju “očigledno teškog(ozbiljnog) kršenja” normi prava Zajednice
- U predmetu *Brasserie ESP* ističe uvjete odgovornosti Zajednice
 - Složenost situacije u kojoj europska tijela djeluju
 - Poteškoće u interpretaciji i primjeni akata
 - Mjeru diskrecijskih ovlasti koje moraju biti ostavljene tijelima
- Ograničenje je rezultat činjenice da je po definiciji legislativna djelatnost, djelatnost široke diskrecije, zbog čega odgovornost može postojati jedino u slučaju ozbiljnog i teškog narušavanja granica takvih ovlasti

Odgovornost država

- To vrijedi donekle i za odgovornost države – tamo gdje država nema veliku ili nema uopće diskrecijsku ovlast, dovoljno je da je država povrijedila odredbu prava Zajednice i da je povreda uzrokovala štetu subjektivnim interesima
- Kada međutim, pravo Zajednice daje šire diskrecijske ovlasti tada su uvjeti za odgovornost države oni isti koje je ESP postavio za odgovornost Zajednice:
 - Povrijeđeno pravilo mora imati za cilj dodjeljivanje individualnih prava
 - Povreda mora biti “dovoljno ozbiljna”
 - Uzročna veza između povrede i štete

Očigledno ozbiljna povreda prava Zajednice

- *Brasserie* – ESP postavlja pomoćne kriterije
- ESP definira situacije u kojima se u svakom slučaju smatra da “dovoljno ozbiljna povreda” prava postoji
 - Ako nacionalna zakonodavna tijela nastavljaju s povredom usprkos postanju presude koja ustanovljava da je pravo prekršeno
 - Ako postoji potvrđena praksa iz koje se jasno vidi da konkretno ponašanje predstavlja povredu

Krivnja kao element odgovornosti u nacionalnim pravima

- Krivnja, iako relativizirana, pojavljuje se kao element odgovornosti u pravu Zajednice isključivo kao sastavni dio koncepta “očigledno ozbiljnog kršenja” – spojena je s uvjetom objektivne protupravnosti
- Iako se krivnja može razmatrati u okviru uvjeta protupravnosti, svako pozivanje na krivnju kao osnovu odgovornosti može ugroziti realizaciju načela potpune djelotvornosti prava Zajednice.

Vrste štete i opseg naknade

- Načelo razmjernosti
- Načelo proporcionalnosti
 - Sredstva i opseg naknade moraju biti takvi da osiguraju potpuno uklanjanje štetnih posljedica povrede prava Zajednice
 - Npr. prema njemačkom pravu u kontekstu odgovornosti države za postupke svojih tijela nije prihvaćena izgubljena dobit – no, prema stajalištu ESP takvo isključenje dijela naknade štete zbog nacionalnih propisa nije prihvatljivo zbog načela proporcionalnosti te da u slučaju obavljanja ekonomskih i poslovnih aktivnosti može dovesti do toga da je naknada praktički nemoguća
 - Isto vrijedi i za tzv. *punative damages* (kaznenu naknadu) engleskog prava koja se dopušta kod težih povreda nekih temeljnih pravnih načela, a koja se kod odgovornosti države može izreći samo ako su državna tijela djelovala "uz upotrebu nezakonite prisile" "arbitramo" ili "protuustavno".
- Visina i vrsta naknade prvenstveno se određuje u skladu s kriterijima nacionalnog prava, u slučaju da pravo Zajednice ne sadrži posebne odredbe pod uvjetom da je takva naknada u skladu s gore navedenim načelima

Odgovornost države za štetu zbog povrede prava Zajednice kada je štetu uzrokovao nacionalni sud

- *Gerhard Köbler protiv Republike Austrije*, Predmet C-224/01 ECR 2003 I-10239
- *Povreda prava Zajednice od strane nacionalnog suda*
- *Odluka nacionalnog suda navise instance i odnos spram pravila izravnog učinka*
- *Koji nacionalni sud treba odlučivati o odgovornosti države?*
- *Uvjeti odgovornosti države u konkretnom slučaju*
- *Kada se u konkretnom slučaju radi o "ozbiljnoj povredi" prava Zajednice*

Europsko stvarno pravo

- Jamstvo vlasništva u pravu EU/EZ
- Odnos vlasništva i temeljnih gospodarskih sloboda
- Stvarnopravne odredbe u sekundarnom pravu EZ

Europska unija i ECHR

Čl. 6. UEU:

"Unija je utemeljena na načelima slobode, demokracije, poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i vladavini prava, koja su načela zajednička državama-članicama.

Unija će poštivati temeljna prava, koja su zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda potpisanom u Rimu 4. studenog 1950. koja proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, kao opća načela prava Zajednice.

Unija će poštivati nacionalne identitete svojih država članica.

Unija će se opskrbiti potrebnim sredstvima za postizanje svojih ciljeva i izvršavanje svoje politike."

Jamstvo vlasništva

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, 1950.
Prvi protokol (1952.), pravo na vlasništvo (čl. 1.):

Članak 1.

ZAŠTITA VLASNIŠTVA

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na *mirno uživanje svojega vlasništva*. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi *uredila upotrebu vlasništva* u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

Predmet jamstva vlasništva

- Jamstvo subjektivnog prava vlasništva koje je pravni subjekt zakonito stekao
- Jamstvo vlasništva nije i jamstvo da će se vlasništvo steći
-> *Sorić protiv Hrvatske*
- Široki pojam vlasništva
 - Pravo vlasništva u najužem smislu
 - Ostala imovinska prava
 - Ograničena stvarna prava
 - Obvezna prava
 - Inteliktualno vlasništvo
 - Članska prava u trgovačkim društvima – udjeli, prava utjelovljena u dionicama

Jamstvo vlasništva

- Zaštita od lišenja vlasništva (izvlaštenja)
- Zaštita od ograničavanja vlasništva
 - Zaštita od zahvata u vlasništvo koji su nedopušteni
 - Jamstvo vlasništva ne djeluje apsolutno
 - Pretpostavke dopuštenosti zahvata u vlasništvo
- **Lišenje vlasništva (izvlaštenje)**
 - u javnom interesu
 - i to samo uz uvjete predviđene zakonom
 - i općim načelima međunarodnoga prava
- **Ograničavanje vlasništva**
 - pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi *uredila upotrebu vlasništva*
 - u skladu s općim interesom !!!
 - za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni

Lišenje vlasništva (izvlaštenje)

- Dopušteno lišenje vlasništva
 - Zakonitost
 - norme zakonodavne vlasti
 - norme nepisanog prava
 - Javni interes
 - prosudba države potpisnice o tome što je u državi *javni interes*
 - osim ako je prosudba očito neosnovana
 - Procjena o tome u konkretnom slučaju
 - Poštivanje općih načela međunarodnog prava
 - *Hullova formula*: strancima imovina može biti oduzeta jedino uz neodgodivo i učinkovito davanje odgovarajuće naknade.
 - Pravo na naknadu
 - Naknada mora biti u razumnom odnosu prema vrijednosti onoga što se izvlaštenjem gubi
 - Načelno naknada pune vrijednosti i u novcu
 - Naknada treba biti isplaćena bez nepotrebnog odlaganja

Ograničavanje vlasništva

- Dopušteno ograničavanje vlasništva
 - Zakonitost ograničavajućih mjera
 - norme zakonodavne vlasti
 - norme nepisanog prava
 - Opći interes
 - prosudba države potpisnice o tome što je u državi *opći interes*
 - osim ako je prosudba očito nema razumskog utemeljenja
 - Mjera ograničenja mora biti primjerena cilju općeg interesa -> razmjernost
 - Ravnoteža između općeg interesa i zaštite vlasništva
 - Procjena o tome u konkretnom slučaju
 - za osiguranje plaćanja poreza ili
 - Opći interes postoji
 - Mjera ograničenja mora biti primjerena cilju općeg interesa -> razmjernost
 - Ravnoteža između općeg interesa i zaštite vlasništva
 - drugih doprinosa ili kazni
 - Opći interes postoji
 - Mjera ograničenja mora biti primjerena cilju općeg interesa -> razmjernost
 - Ravnoteža između općeg interesa i zaštite vlasništva

Povreda jamstva vlasništva

- Putem zahvata zakonodavne, izvršne ili sudbene vlasti države potpisnice
 - Činjenjem
 - Nečinjenjem – ne pružanje zaštite od povrede
 - Obveza suzdržavanja od nedopuštenih zahvata javne vlasti
 - Obveza pružanja zaštite od nedopuštenih zahvata trećih osoba
- Podnošenje pojedinačnog zahtjeva
 - Povreda zajamčenog vlasništva
 - lišenjem vlasništva
 - ograničenjem vlasništva
 - Povreda počinjena aktom javne vlasti države potpisnice
 - Iscrpljen put pravne zaštite unutar pravnog poretka države potpisnice
 - Obraćanje Sudu unutar prekluzivnog roka od 6 mj.

Europsko stvarno pravo

Članak 295. UEZ (bivši članak 222.)

Ovim Ugovorom ne zadire se u pravila država članica kojima uređuju vlasničkopravni sustav.

Predmet 44/79 Hauer, presuda od 13.12.1979.

- Zahtjev gđe. Hauer za odobrenjem novih nasada vinove loze odbijen je sa obrazloženjem kako njena namjera nije sukladna Uredbi Vijeća o mjerama prilagođavanja potencijala vinograda potrebama tržišta.
- Uredba predviđa privremenu zabranu novih nasada vinove loze
- Nakon prigovora na rješenje slijedi postupak pred Upravnim sudom koji postavlja prethodno pitanje
 - Da li je Uredba u suprotnosti sa temeljnim ljudskim pravom?

- (17) The right to property is guaranteed in the Community legal order in accordance with the ideas common to the constitutions of the Member States, which are also reflected in the First Protocol to the European Convention for the Protection of Human Rights.
- Čl. 1 Prvog Protokola predviđa mogućnost ograničenja vlasništva
 - Iz razloga općeg interesa
 - Sprečavanje daljnje prekomjerne proizvodnje
 - Razmjernost mjere
 - Privremenost mjere

Test razmjernosti

- **prikladna**, kada mjera uzročno djeluje ili nastoji djelovati na postizanje cilja. (za smanjenje štetnih emisija može se zatvoriti industrijski pogon, ali se mogu i nadograditi pročišćivači).
- **neophodna**, kada se ne može primijeniti blaža mjera koja bi postigla isti cilj.
- **razmjerna** (u užem smislu) je mjera samo onda, kada nedostaci povezani sa djelovanjem mjere, nisu potpuno nesrazmjerni prednostima. Treba odvagati sve prednosti i nedostatke. Pritom treba paziti na temeljna ljudska prava zajamčena Ustavom. Ako se npr. zločini zločinačkih organizacija žele spriječiti putem video nadzora prostorija stana, prije svega treba uzeti u obzir ustavne odredbe o nepovredivosti doma i staviti ih nasuprot odredbama o zaštiti sloboda i prava drugih ljudi te o zaštiti pravnog poretka.

Predmet 44/79 Hauer, presuda od 13.12.1979.

- In this case it is incontestable that the prohibition on new planting cannot be considered to be an act depriving the owner of his property, since he remains free to dispose of it or to put it to other uses which are not prohibited. On the other hand, there is no doubt that that prohibition restricts the use of the property. In this regard, the second paragraph of Article 1 of the Protocol provides an important indication in so far as it recognizes the right of a state "to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest". Thus the Protocol accepts in principle the legality of restrictions upon the use of property, whilst at the same time limiting those restrictions to the extent to which they are deemed "necessary" by a state for the protection of the "general interest".

Čl. 17 Povelje temeljnih prava EU

Right to property

1. Everyone has the right to own, use, dispose of and bequeath his or her lawfully acquired possessions. No one may be **deprived** of his or her possessions, except in the public interest and in the cases and under the conditions provided for by law, subject to fair compensation being paid in good time for their loss. The use of property **may be regulated by law** insofar as is necessary for the general interest.
2. Intellectual property shall be protected.

Odnos vlasništva i temeljnih gospodarskih sloboda

- Sloboda kretanja kapitala, čl. 56 UEZ
- Zabrana ograničenja slobode kretanja kapitala
 - Pravni i upravni propisi ili djelovanje država članica koji izravno ili posredno, stvarno ili potencijalno sprečavaju, ograničavaju ili onemogućavaju prihod, rashod ili protok kapitala, osim ukoliko se mogu opravdati obaveznim zahtjeva općeg interesa ili drugim razlozima priznatim primarnim pravom.
 - Zabrana izravnog ograničenja
 - Svaka mjera koja uvoz kapitala iz druge države članice odnosno izvoz kapitala u drugu državu članicu stavlja u lošiji položaj od tuzemnih transfera kapitala
 - Zabrana posrednog ograničenja
 - Pravni i upravni propisi država članica koji prekogranični promet kapitala mogu učiniti manje atraktivnim za njegove sudionike

Zabrana posrednog ograničenja slobode kretanja kapitala

- Osiguranje tražbine založnim pravom nad nekretninom
 - Založni ugovor o hipoteci (dobrovoljno založno pravo)
 - standardni sastojci koje mora imati zemljišnoknjižna isprava
 - osnova iz koje potječe hipotekom osigurana tražbina
 - visina izražena u novcu
 - Vjerovnik stječe dobrovoljno založno pravo na nekretnini njegovom uknjižbom u zemljišnu knjigu kao tereta na nekretnini
 - Europski sud -> povreda slobode kretanja kapitala i plaćanja
 - Neke države članice zabranjuju uknjižbu u zemljišnu knjigu, ako je visina tražbine izražena u stranoj valuti
 - Neke države članice imaju ne/diskriminatorne propise o dozvolama za sticanje vlasništva nad nekretninama

Dopuštena ograničenja slobode kretanja kapitala

- Dopuštena ograničenja u primarnom pravu
 - čl. 58 st. 1 UEZ
 - Protokoli, npr. *Protocol on the acquisition of property in Denmark*
 - Notwithstanding the provisions of this Treaty, Denmark may maintain the existing legislation on the acquisition of second homes.
 - odredbe iz Ugovora o pristupanju (npr. *Accession of Austria, Finland and Sweden*)

Dopuštena ograničenja slobode kretanja kapitala

- Dopuštena ograničenja – praksa Europskog suda
 - Cilj mjere je u općem interesu
 - Mjera nije diskriminatorna
 - Mjera zadovoljava načelo razmjernosti
- In that regard, to the extent that a Member State can justify its requirement of prior authorisation by relying on a town and country planning objective such as maintaining, in the general interest, a permanent population and an economic activity independent of the tourist sector in certain regions, the restrictive measure inherent in such a requirement can be accepted only if it is not applied in a discriminatory manner and if the same result cannot be achieved by other less restrictive procedures.

Predmet C-302/97, *Konle* presuda od 1.6.1999.

- Predmet C-302/97, *Konle* (1999), ECR I-3099, presuda od 1.6.1999.
- Sloboda kretanja kapitala, čl. 56 UEZ
- Sloboda poslovnog nastana, čl. 43 UEZ
- U ovršnom postupku gosp. *Konle* dosuđena je nekretnina u Tirolu 1994. g.
- gosp. *Konle* prema odredbama Zakonu o prometu nekretnina iz 1993. postavlja nadležnom upravnom tijelu zahtjev da mu se izda dozvola za stjecanje vlasništva ali podnosi samo izjavu da nekretninu neće koristiti samo za odmor (što je za austrijske državljane dovoljno, ali ne i strance)
 - Nekretninu namjerava koristiti kao glavno mjesto boravka
 - Ovdje želi obavljati i trgovačku djelatnost svojeg d.o.o.
- zahtjev gosp. *Konle* je odbijen

Predmet C-302/97, *Konle* presuda od 1.6.1999.

- Ustavni sud 1997. ukida odluku drugostupanjskog upravnog tijela
 - Odluka iz 1996. kojom je Zakon o prometu nekretnina iz 1993. proglašen neustavnim
 - Povreda temeljnog ustavnog prava na vlasništvo
 - Zakon o prometu nekretnina iz 1996. donesen nakon pristupanja Republike Austrije EU
 - U ponovljenom postupku dobiva dozvolu 1998.
- gosp. *Konle* pokreće parnični postupak radi naknade štete
- Čl. 70 Ugovora o pristupanju propisuje kako Republika Austrija može zadržati važeće zakonodavstvo glede nekretnina za privremeni, sekundarni boravak 5 godina nakon pristupanja EU

Predmet C-302/97, *Konle* presuda od 1.6.1999.

- Svako ograničenje u stjecanju nekretnina predstavlja smetnju slobodnom prometu kapitala
- Čl. 295 ne isključuje opće pravilo da i za uređenje vlasničkopravnih poredaka država članica vrijede pravila o temeljnim pravima i slobodama iz Ugovora, uključujući i pravila o temeljnim gospodarskim slobodama
- Iako su autonomne u uređenju svog vlasničkopravnog sustava, države članice moraju voditi računa o tome da vlasničkopravni sustav, a u okviru njega i stjecanje nekretnina, urede na način koji će omogućiti ostvarivanje slobode kretanja kapitala i slobode poslovnog nastana sukladno Ugovoru.

Stjecanje vlasništva i sloboda kretanja kapitala

- As regards the **real estate market**, **Slovenia** may resort to the general safeguard clause provided for in Article 37 of this Act for a period of up to a **maximum of seven years after the date of accession**
- Notwithstanding the obligations under the Treaties on which the European Union is founded, the **Czech Republic** may maintain in force for **five years from the date of accession** the rules laid down in the Foreign Exchange Act No. 219/1995 Sb., as amended, on the acquisition of **secondary residences** by nationals of the Member States non-resident in the Czech Republic and by companies formed in accordance with the laws of another Member State and being neither established nor having a branch or a representative agency in the territory of the Czech Republic. (**Hungary, Poland, Cyprus, Malta - permanent**)
- Notwithstanding the obligations under the Treaties on which the European Union is founded, **Hungary** may maintain in force for **seven years from the date of accession** the prohibitions laid down in its legislation existing at the time of signature of this Act on the acquisition of **agricultural land** by natural persons who are non-residents or non-nationals of Hungary and by legal persons (**Czech Republic, Slovakia, Lithuania, Latvia, Estonia, Poland-12 years**)

Stjecanje prava vlasništva nekretnina stranih osoba na području Republike Hrvatske

- **Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima**
 - **Opće pretpostavke:** iste kao i kad vlasništvo stječu domaće osobe, znači po svim pravnim temeljima po kojima ga mogu steći i domaće pravne osobe.
 - **Posebne pretpostavke** se razlikuju ovisno o
 - temeljem pravnog posla,
 - odlukom suda ili druge nadležne vlasti,
 - nasljeđivanjem i
 - na temelju zakona
- **Strane fizičke i pravne osobe**
- **Nasljeđivanjem**
 - pod pretpostavkom uzajamnosti
- **I putem drugih oblika stjecanja**
 - pod pretpostavkom uzajamnosti
 - uz suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa RH

- Stjecanje prava vlasništva nekretnina kroz osnivanje trgovačkog društva
 - trgovačko društvo, neovisno o tome u čijem je vlasništvu može steći nekretninu bez posebnih uvjeta jer se smatra hrvatskom pravnom osobom
 - Zakon o trgovačkim društvima propisuje da su inozemna trgovačka društva i trgovci pojedinci, pod uvjetima propisanim zakonom, izjednačeni su u poslovanju na području Republike Hrvatske s domaćim osobama
 - domaća osoba može osnovati trgovačko društvo, u njega unijeti vlasništvo nad nekretninom kao temeljni ulog, a potom kao udio u trgovačkom društvu prodati stranoj osobi

- Nekretnine na kojima strane osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva zbog zaštite interesa i sigurnosti ili zato što su od posebnog gospodarskog ili drugog interesa za RH;
- **Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima:** strana osoba ne može biti vlasnikom nekretnine koja leži na području, koje je radi zaštite interesa i sigurnosti RH zakonom proglašeno područjem na kojem strane osobe ne mogu imati pravo vlasništva (tzv. isključena područja), osim ako je zakonom što drugo određeno
- **Zakon o poljoprivrednom zemljištu:** strane fizičke i pravne osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na poljoprivrednom zemljištu osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno
- **Zakon o šumama:** strane fizičke i pravne osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na šumama i šumskom zemljištu osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno
- **Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara:** kod prodaje nekretnina koja je zaštićeni spomenik kulture po pravu prvokupa vlasnik je mora ponuditi državnom tijelu (Republika Hrvatska, odnosno županija odnosno grad odnosno općina) a tek kada se oni očituju da ne žele iskoristiti pravo prvokupa nekretnina se može prodati stranoj fizičkoj odnosno pravnoj osobi
- **Pomorski zakonik:** režim pomorskog dobra, dakle dio kopna uz obalu na kojem je ne vlasnički režim kojim upravlja država i tu se može steći pravo korištenja ali ne i pravo vlasništva
- **Zakon o zaštiti prirode:** strane fizičke i pravne osobe ne mogu stjecati pravo vlasništva na zaštićenim područjima (tj zemljišta u nacionalnim parkovima, rezervatima, parkovima prirode osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno)

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država, 29.10.2001. (na snazi od 1.2.2005.)
- Republika Hrvatska mijenja uvjete prema kojima strane fizičke i pravne osobe iz Europske Unije stječu pravo vlasništva na nekretninama u RH
 - strane pravne osobe, čl. 49 st. 5 (b): "društva kćeri trgovačkih društava Zajednice također će imati pravo stjecanja i uživanja vlasništva na nekretninama kao i hrv. trgovačka društva, a glede javnih dobara/dobara od općeg interesa ista prava koja uživaju hrv. trgovačka društva, kad su ta prava potrebna za vođenje gospodarskih djelatnosti radi kojih su osnovana, isključujući prirodna bogatstva, poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište"

- strane fizičke osobe, čl. 60 st. 2: "u razdoblju od **četiri godine** od stupanja na snagu ovog Sporazuma, RH će postupno usklađivati svoje zakonodavstvo koje se odnosi na stjecanje nekretnina u RH kako bi državljanima članicama Europske Unije osigurala isti tretman kao i hrv. državljanima. nakon isteka četvrte godine od stupanja na snagu ovog Sporazuma Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje ispitat će načine za proširenje tih prava na područja i pitanja navedena u Dodatku VII" s time da se u navedenom Dodatku VII ovog Sporazuma govori o poljoprivrednom zemljištu kako je određeno u Zakonu o poljoprivrednom zemljištu te o područjima zaštićena Zakonom o zaštiti prirode

Izjednačavanje prava državljana RH i EU u stjecanju prava vlasništva nekretnina

- Europski sud
 - Opasnost od diskriminacije
 - Osim uzajamnosti nema zakonom utvrđenih kriterija
 - Opravdanje mjera iz razloga javnog poretka ili sigurnosti? (čl. 58 UEZ)
- Republika Hrvatska se obvezala da će nakon isteka četverogodišnjeg prijelaznog razdoblja, koje istječe 1. veljače 2009. izjednačiti prava svojih državljana i državljana EU na stjecanje nekretnina

Time-share ugovor

- Time-share ugovor uređuje pravne odnose iz kojih proizlazi pravo na periodično, ponavljano korištenje određenom stvari ili s više istovrsnih stvari u određenom ili odredivom terminu tijekom duljeg razdoblja, uz unaprijed plaćenu naknadu za cijelo vrijeme trajanja timesharinga.
 - Vremenski podijeljeno korištenje
 - Iste ili više istovrsnih stvari
 - Od više osoba
 - Objekt timesharinga
 - Nekretnine ili posebni dijelovi nekretnina namijenjeni za odmor (hotelske sobe...)
 - Pokretnine (automobili, jedrilice...)

Oblici timesharinga

- Oblici timesharinga s obzirom sadržaj i opseg prava
 - Klasični (konkretni, fiksni) timesharing: stjecatelj stječe pravo korištenja točno određene nekretnine u određenom terminu tijekom godine
 - Fleksibilni timesharing: stjecatelj ima pravo svake godine birati između više nekretnina u različitim mjestima, i može birati i vrijeme korištenja
- Oblici timesharinga s obzirom na pravnu narav
 - Stvarnopravni timesharing
 - Obveznopravni timesharing
 - Timesharing koji se temelji na članstvu u trgovačkom društvu

Stvarnopravni timesharing

- Stjecatelj stječe stvarno pravo na nekretnini koje ga ovlašćuje na periodično i ponavljano korištenje određene nekretnine
- Prednosti
 - Njegovo pravo djeluje apsolutno prema vlasniku, trećim osobama, prema kasnijim stjecateljima nekretnine
 - Poseban položaj u slučaju insolventnosti vlasnika nekretnine
- Nedostaci
 - Neke se oblike ograničenih stvarnih prava ne može dalje prenositi ni singularnom niti univerzalnom sukcesijom
 - Upis u javnu knjigu
 - Problem sa fleksibilnim timesharingom
 - Problem sa nesamostalnim dijelovima nekretnine

Obveznopravni timesharing

- Stjecatelj stječe obvezno pravo na nekretnini koje ga ovlašćuje na periodično i ponavljano korištenje određene nekretnine na temelju ugovora o timesharingu
- Prednosti
 - Sloboda ugovaranja jamči veću mogućnost prilagođavanja potrebama ugovornih strana
 - Nekretnina i termin njena korištenja ne moraju biti u potpunosti određeni
 - Lakše raspolaganje svojim pravom u korist trećih osoba
- Nedostaci
 - Relativno (inter partes) djelovanje, pravo ne djeluje prema trećim osobama
 - Loš položaj u slučaju insolventnosti vlasnika nekretnine
 - Loš položaj u slučaju neizvršavanja obveza iz ugovora

Poseban položaj potrošača

- Visoki novčani iznosi po različitim osnovama
- Atraktivna i agresivna reklama
- Nekorektan i nesavjestan pritisak na sklapanje ugovora
- Brojne prijevare prilikom sklapanja ugovora
- Nepripremljenost potrošača
- Nemogućnost provjere točnosti podataka iz ugovora
- Složene pravne konstrukcije
- Nepoznato pravo mjerodavno za ugovorne odnose
- Veći broj ugovornih strana
- Problem rješavanja sporova

Direktiva 94/47/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti stjecatelja glede određenih aspekata ugovora o stjecanju prava korištenja nekretnina na temelju time-sharinga

➤ Direktiva kojom se harmonizira pravo država članica u pogledu nekih aspekata time-sharinga

- Npr. ne uređuju se pitanja organizacije tržišta nekretnina na temelju timesharinga i druga pitanja vezana za djelatnost prometa i posredovanja nekretninama na temelju timesharinga
- Direktiva ne ulazi u određivanje pravne naravi, što je slijedila i većina država članica prilikom preuzimanja njenih odredbi

➤ Najvažniji instrumenti zaštite stjecatelja:

- Obveza davanja zainteresiranim osobama prospekta s informacijama važnim za sklapanje ugovora, kako su određene u privitku Direktive
- Sklapanje ugovora o korištenju nekretnine na temelju timeshare u određenom obliku, određenog sadržaja i na određenom jeziku
- Pravo stjecatelja da u određenom roku i uz određene pretpostavke raskine ugovor
- Osiguravanje minimalne zaštite koju stjecatelju jamči Direktiva, bez obzira o pravu mjerodavnom za ugovor

➤ Dva osnovna prava:

- Pravo na obavijest -> zaštita u stadiju pregovaranja i sklapanja ugovora
- Pravo na jednostrani raskid ugovora -> zaštita u stadiju nakon sklapanja ugovora

Polje primjene *ratione materiae*
Direktiva 94/47/EZ

• Prema čl. 2:

Direktiva se primjenjuje na "ugovore kojima se izravno ili neizravno stječe pravo korištenja jedne ili više nekretnina na temelju timesharinga"

- **Ugovor:** ugovor ili grupa ugovora sklopljenih na rok od najmanje tri godine kojim se uz plaćanje određene ukupne cijene osniva, prenosi ili preuzima obveza prijenosa stvarnog ili nekog drugog prava korištenja jednom ili s više nekretnina u određenom ili odredivom terminu tijekom jedne godine koji ne može biti kraći od tjedan dana

Polje primjene *ratione materiae*
prema čl. 87 st. 1 ZZP-a

- Glava X. Ugovor o pravu na vremenski ograničenu uporabu nekretnine
- Čl. 87 st. 1 ZZP-a: Odredbama ove glave Zakona uređuju se jedan ili više ugovora koji se sklapaju za razdoblje koje ne može biti kraće od tri godine, a kojim trgovac, izravno ili neizravno, za potrošača osniva ili na njega prenosi pravo uporabe jedne ili više nekretnina, odnosno jednog ili više posebnih dijelova nekretnine tijekom određenog ili odredivog dijela godine, dok se potrošač obvezuje za to platiti mu ukupnu cijenu.

Ugovor o timesharingu

- Kauza: izravno ili neizravno stjecanje prava korištenja jedne ili više nekretnina
- Pravna narav prava korištenja:
 - čl. 2 Direktive: Uz pridržavanje pravila Ugovora, države članice su nadležne za utvrđivanje pravne prirode prava
 - čl. 87 st. 2 ZZP-a: Odredbe ove glave Zakona primjenjivat će se i kad su zaobidene drukčijim formulacijama ugovornih odredaba te bez obzira na to je li, po mjerodavnom pravu, pravo iz st. 1. ovoga članka stvarnopravne ili obveznopravne prirode.
- Ugovor mora biti:
 - naplatan
 - dvostranoobavezan
 - formalan

Predmet ugovora o timesharingu

- Jedna ili više nekretnina
- Čl. 2 Direktive: Nekretnina je svaka građevina ili dio građevine na koji se odnosi ugovor namijenjena smještaju
 - Samo objekti prikladni za stanovanje
 - svaki stambeni objekt ili dio stambenog objekta (bungalov, apartman, hotelska soba)
 - stambeni objekti još u izgradnji
 - A ne i za ostvarivanje neke gospodarske namjene (npr. jahte, jedrilice i sl.)
- Čl. 9. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima: nekretninu čini zemljišna čestica, uključujući i sve što je s njom razmjerno trajno povezano na njezinoj površini ili ispod nje
 - pojmom „nekretnina“ obuhvaćene su i građevine koje su izgrađene na određenom zemljištu prema načelu „*superficies solo cedit*“

Načelo publiciteta stvarnih prava na nekretninama

- Upis prava na vremenski ograničenu uporabu nekretnine, čl. 88 ZZP-a:
- (1) Tko ugovorom iz članka 87. ovoga Zakona stekne pravo na vremenski ograničenu uporabu nekretnine, ovlašten je, ako se nekretnina nalazi na području Republike Hrvatske, to pravo upisati u zemljišnu knjigu.
 - (2) Pravo na vremenski ograničenu uporabu nekretnine ne može biti protivno pravu onoga koji je, postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige, u dobroj vjeri upisao svoje pravo na nekretnini dok pravo na vremenski ograničenu uporabu nekretnine još nije bilo upisano.

Polje primjene *ratione personae*

- čl. 2 Direktive:
 - „prodavatelj“ je svaka fizička ili pravna osoba koja u okviru svoje gospodarske ili profesionalne samostalne djelatnosti sklapa ugovore na koje se odnosi Direktiva i kojima osniva, prenosi ili preuzima obvezu da će osnovati ili prenijeti u korist druge ugovorne strane pravo korištenja na nekretnini na temelju timesharinga
 - „kupac“ je svaka fizička osoba u čiju se korist osniva ili prenosi pravo korištenja nekretnina na temelju timesharinga i koja prilikom sklapanja ugovora postupa za svrhe koje su izvan njezine profesionalne djelatnosti
- Zakon o zaštiti potrošača
 - Umjesto pojma „prodavatelj“ koristi pojam „trgovac“, koji je dovoljno širok da obuhvati i pojam „prodavatelj“ kako je on definiran u Direktivi
 - Umjesto pojma „kupac“ koristi pojam „potrošač“, koji je dovoljno širok da obuhvati i pojam „kupac“ kako je on definiran u Direktivi

Zaštita u stadiju pregovaranja i sklapanja ugovora o timesharingu

- Prethodna obavijest u formi pisanog informativnog prospekta (čl. 3)
 - Države članice će propisati su svi podaci iz prethodne obavijesti sastavni dio ugovora
 - Prodavatelj je dužan u svakoj svojoj reklami o timesharingu navesti mogućnost dobivanja informativnog prospekta koji će se na zahtjev dati svakoj zainteresiranoj osobi
 - Informativni prospekt mora po izboru stjecatelja biti sastavljen na jeziku države članice u kojoj stjecatelj ima prebivalište ili na jeziku države članice čiji je on državljanin
 - sadrži osnovne podatke o nekretnini i ugovoru (Aneks)
 - Obavijest se može izmijeniti samo ako su izmjene rezultat okolnosti na koje prodavatelj nije mogao utjecati; izmjene moraju biti dostavljene potrošaču prije sklapanja ugovora te se ugovor na njih izričkom mora pozivati
 - > jedina mogućnost odstupanja između sadržaja ugovora i prospekta
- Zakon o zaštiti potrošača usklađen

Sadržaj, oblik i jezik ugovora o timesharingu

- Obveza država članica da predvide da će:
 - ugovor biti u pisanom obliku
 - sadržavati barem podatke navedene u Aneksu
 - ugovor i dokument biti napisani na jeziku ili jezicima države u kojoj kupac ima boravište ili, po izboru kupca, jeziku ili jezicima države čiji je državljanin
 - prodavatelj dostaviti kupcu prijevod ugovora na jezik ili jedan od jezika države članice u kojoj se nekretnina nalazi
- ZZP predviđa da će i ugovor i prethodna obavijest biti napisani
 - 1. na službenom jeziku ili države u kojoj potrošač ima prebivalište ili boravište odnosno, prema izboru potrošača, jeziku države čiji je državljanin te
 - 2. jeziku države na čijem se području nekretnina nalazi.
- Zakon o zaštiti potrošača usklađen
 - Po Direktivi prodavatelj kupcu mora dostaviti ovjereni prijevod ugovora na jezik države na čijem se području nekretnina nalazi, a po ZZP ugovor mora biti sastavljen i na tom jeziku

Zaštita u stadiju nakon sklapanja ugovora

- Kupac ima pravo raskinuti ugovor ne navodeći razloge
- Ugovor sukladan odredbama Direktive
 - 10 kalendarskih dana
- Ugovor nije sukladan odredbama Direktive jer ne sadrži obvezne uglavke
 - 3 mj.
 - Ako u ta 3 mj. prodavatelj potrošaču dostavi ispravu sa svim uglavcima
 - Kupac će moći raskinuti ugovor u roku od 10 dana od primitka isprave
 - Ako u ta 3 mj. prodavatelj potrošaču ne dostavi ispravu sa svim uglavcima kupac ima pravo odustati od ugovora u roku od 10 dana od isteka tromjesečnog roka
- kupac je dužan obavijestiti o namjeri da otkáže ugovor odnosno da od njega odustane, i to prije isteka roka

Pravo na jednostrani raskid ugovora prema čl. 92 ZZZP-a

- (1) Potrošač može, iz bilo kojeg razloga, raskinuti ugovor ili predugovor, i to pisanom obavješću poslanoj osobi navedenoj u prethodnoj obavijesti, ugovoru ili predugovoru:
- a) u roku od 14 dana od dana sklapanja ugovora ili predugovora, bez navođenja razloga,
 - b) u roku od 3 mj. od dana sklapanja ugovora ili predugovora, kada ugovor ili predugovor ne sadrži sve podatke propisane člankom 90. ovoga Zakona,
 - c) u roku od 1 mj. od dana sklapanja ugovora ili predugovora, ako mu trgovac nije uručio prethodnu obavijest s podacima iz članka 89. stavka 1. ovoga Zakona,
 - d) ako unutar roka od 3 mj., računajući od dana sklapanja ugovora ili predugovora, trgovac pisano priloži potrošaču podatke koji su u trenutku potpisa ugovora ili predugovora nedostajali, potrošač, ako u međuvremenu već nije poslao obavijest o raskidu, ima pravo raskinuti ugovor ili predugovor u roku od 14 dana računajući od dana kada mu je zadnji podatak koji nedostaje pisano priložen,
 - e) ako potrošač ne zaprimi podatke koji nedostaju u roku od tri mjeseca od dana sklapanja ugovora ili predugovora, ima pravo raskinuti ugovor u roku od 14 dana od proteka roka od 3 mj.
- (2) Smatra se da je obavijest o raskidu pravodobna ako je poslana unutar rokova iz stavka 1. ovoga članka.

Utjecaj i posljedice raskida ugovora na odobreni zajam prema čl. 7 Direktive 94/47/EZ = čl. 94 ZZZP-a

- Države članice propisati će odredbe kojima će osigurati da :
 - ako je cijena u cijelosti ili djelomično plaćena kreditom koji je kupcu odobrio prodavatelj ili treća strana na temelju sporazuma s prodavateljem ugovor o kreditu će biti otkazan, bez ikakve kazne, ako kupac iskoristi svoje pravo na otkaz ili odustanak od ugovora
 - predvidi detaljna pravila u pogledu otkaza ugovora o kreditu

Zabrana prethodnog plaćanja naknade za korištenje nekretnine

- Čl. 6 Direktive: Obveza država članica da predvide u svojim zakonodavstvima zabranu bilo kakvog plaćanja od strane kupca prije isteka roka za odustanak od ugovora
- Čl. 95 ZZZP-a: Trgovcu nije dopušteno zahtijevati od potrošača nikakva plaćanja na osnovi potpisanog ugovora ili predugovora prije isteka roka za raskid ugovora iz članka 92. stavka 1. ovoga Zakona .

Nevažnost ugovornih odredbi kojima se kupac odriče prava

- Čl. 8 Direktive: Obveza država članica da predvide u svojim zakonodavstvima pravila kojim će se osigurati da ugovorna odredba kojom se kupac odriče prava koja ima na temelju Direktive odnosno kojim se prodavatelj oslobađa od dužnosti predviđenih tom Direktivom ne obvezuje kupca
- Čl. 6 ZZP-a: Ugovorne odredbe protivne odredbama ovoga Zakona ništete su.

Minimalna zaštita potrošača prema čl. 11 Direktive 94/47/EZ

- Pravo država članica da predvide pravila kojima se potrošačima pruža više zaštite od minimuma koji je predviđen Direktivom.

Predmet C-423/97 *Travel Vac*, presuda od 22.4.1999

- gosp. Sanchis i *Travel Vac*
 - ugovor o timesharingu
 - gosp. Sanchis stječe 1/51 suvlasnički dio stana i pravo korištenja stana u 19 tjednu kalendarske godine
- Način sklapanja ugovora
 - izvan poslovnih prostorija trgovca
- Izreka presude
 - Europski sud je potvrdio da ugovor o timesharingu sklopljen izvan poslovnih prostorija trgovca potpada pod odredbe Direktive 85/577/EEZ

Zelena knjiga o reviziji prava potrošača

- Kombinirani pristup
 - horizontalni okvirni instrument
 - vertikalno uređene
 - Direktiva 94/47/EZ (*timeshare*)
 - Nedostaci i razlike u preuzimanju u pravo država članica
 - Obvezni sadržaj informativnog prospekta
 - Sadržaj i jezik ugovora
 - Rok za raskid ugovora
 - Osobit problem osiguranja kupca u slučaju insolventnosti prodavatelja ili njegova neizvršavanja ugovorne obveze
 - Prijedlog Europske komisije usvojen 7.6.2007.
 - Direktiva 98/6/EZ o zaštiti potrošača kod isticanja cijena proizvoda koji se nude potrošačima
 - Direktiva 98/27/EZ o sudskim nalogima za zaštitu kolektivnih interesa potrošača
- Harmonizacija timesharinga v. čl. 5 st. 2 & čl. 295 UEZ ?

Stvarnopravne odredbe u sekundarnom pravu EZ

- Čl. 9 Direktive 94/47/EZ Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti stjecatelja glede određenih aspekata ugovora o stjecanju prava korištenja nekretnina na temelju time-sharinga
- Čl. 5, 7 Uredbe Vijeća 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o insolventnim postupcima
- Čl. 4 Direktive 2000/35/EZ o borbi protiv kašnjenja u poslovnim transakcijama

Čl. 9 Direktive 94/47/EZ

- Obveza država članica da u svojim zakonodavstvima predvide pravila kojima će se osigurati da, bez obzira na mjerodavno pravo, kupcu ne bude uskraćena zaštita koja je predviđena tom Direktivom, ako se nekretnina nalazi na teritoriju države članice
- Čl. 4. Zakona o zaštiti potrošača
„Izborom stranog prava kao mjerodavnog prava potrošač koji ima boravište u Republici Hrvatskoj ne može biti lišen zaštite na koju ima pravo po ovom Zakonu ili drugom zakonu kojim se uređuju pojedini aspekti zaštite potrošača.“
- Čl. 21. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima
„Za ugovore koji se odnose na nekretnine isključivo je mjerodavno pravo države na čijem se teritoriju nalazi nekretnina.“

Čl. 5 Uredbe 1346/2000

Third parties' rights in rem

1. The opening of insolvency proceedings shall not affect the rights in rem of creditors or third parties in respect of tangible or intangible, moveable or immovable assets - both specific assets and collections of indefinite assets as a whole which change from time to time - belonging to the debtor which are situated within the territory of another Member State at the time of the opening of proceedings.
2. The rights referred to in paragraph 1 shall in particular mean:
 - (a) the right to dispose of assets or have them disposed of and to obtain satisfaction from the proceeds of or income from those assets, in particular by virtue of a lien or a mortgage;
 - (b) the exclusive right to have a claim met, in particular a right guaranteed by a lien in respect of the claim or by assignment of the claim by way of a guarantee;
 - (c) the right to demand the assets from, and/or to require restitution by, anyone having possession or use of them contrary to the wishes of the party so entitled;
 - (d) a right in rem to the beneficial use of assets.
3. The right, recorded in a public register and enforceable against third parties, under which a right in rem within the meaning of paragraph 1 may be obtained, shall be considered a right in rem.

Čl. 7 Uredbe 1346/2000

Reservation of title

1. The opening of insolvency proceedings against the purchaser of an asset shall not affect the seller's rights based on a reservation of title where at the time of the opening of proceedings the asset is situated within the territory of a Member State other than the State of opening of proceedings.
2. The opening of insolvency proceedings against the seller of an asset, after delivery of the asset, shall not constitute grounds for rescinding or terminating the sale and shall not prevent the purchaser from acquiring title where at the time of the opening of proceedings the asset sold is situated within the territory of a Member State other than the State of the opening of proceedings.
3. Paragraphs 1 and 2 shall not preclude actions for voidness, voidability or unenforceability as referred to in Article 4(2)(m).

Čl. 4 Direktive 2000/35/EZ

Retention of title

1. Member States shall provide in conformity with the applicable national provisions designated by private international law that the seller retains title to goods until they are fully paid for if a retention of title clause has been expressly agreed between the buyer and the seller before the delivery of the goods.

2. Member States may adopt or retain provisions dealing with down payments already made by the debtor.

Eurohipoteka

- Problem prekograničnog ulaganja u nekretnine i osiguranja kredita
 - > neharmonizirano (*lex rei sitae*)
 - > različite države članice
 - > različiti instrumenti osiguranja tražbina
 - > različiti propisi
 - > povreda čl. 56 UEZ
- 19 June 2005
- White Paper on the Integration of EU Mortgage Credit Markets, SEC(2007) 1683

- Commission des Affaires de la Communauté Européenne (CACE/UINL)
- Research Group "The Eurohypothe: a common mortgage for Europe"
- EC Commission "Forum Group on mortgage credit"
- Trento Group
- Project "European Land Information Service" (EULIS)
- Comparative Study of the European University Institute (EUI)
- Commission Recommendation on pre-contractual information to be given to consumers by lenders offering home loans, OJ 2001 L 69/25-29
- Green Paper on Mortgage Credit in the European Union,